

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel 668 1242 fax 668 1240 e-mail eki@ki.ee

Eesti lihaturg 2009. aasta I poolaastal

Tallinn
Detsember 2009

Töö tellija: Põllumajandusministeerium

Vastutav täitja: Maris Viileberg

Eesti Konjunkturiinstituut
Rävala 6, 19080 Tallinn
Tel 668 1242
Fax 668 1240
E-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

SISSEJUHATUS.....	5
Liha tootmine.....	7
Lihatööstus.....	10
Väliskaubandus.....	19
Hinnad	28
Liha ja lihatoodete siseturumaht.....	38
Euroopa Liidu ja maailma lihaturg.....	38
Kokkuvõte	46

Sissejuhatus

Töö eesmärgiks on anda ülevaade Eesti lihasektori arengust 2009. aasta I poolaastal ja arengutrendidest lähitulevikus seostatult Euroopa Liidu ja maailmaturu arengutega.

Töös analüüsitakse:

- lihatootmise ja loomade arvu muutusi;
- lihatööstuste tootmiskahtude ja ekspordiks müügi arengut;
- hindade muutusi erinevates müügiahela osades (tootja- hulgi-, ekspordi-, jae-, EL ja turu hinnad);
- lihatoodete väliskaubandust riigiti ja tooteliigiti;
- liha tarbimist ja selle muutusi;
- lihatoodete müügiolukorda EL-is ja maailmaturul.

Töös on kasutatud Statistikaameti põllumajanduse, tööstuse ja väliskaubanduse statistika andmeid ning EKI vaatluste ja tarbijaküsitluste andmeid. Euroopa Liidu ja maailmaturu ülevaadete koostamisel on kasutatud Euroopa Komisjoni raporteid ja koosolekute memosid, EL-i erinevate riikide hinnaraporteid ja Skandinaaviamaade põllumajandusuudiste portaale.

Töö maht on 47 lehekülge.

Eesti lihaturg 2009. aasta I poolaastal

Liha tootmine

2004. aastal alanud veiste arvu vähenemine 2009. aastal peatus (vt tabel 1). Statistikaameti esialgsete andmetele tuginedes vähenes veiste arv I poolaastal eelmise aasta sama perioodiga võrreldes vaid 0,5%. Oluline on märkida, et vähenes lehmade arv (-4,1%), nuumveiste arv samal ajal suurenes 2,2%. Kodulindude arv on Eestis taas kasvamas. Hoogsalt on kasvanud just munakanade arvukus. 2007. aasta lõpus puhkenud Newcastle tõbi kärpis märkimisväärselt munakanade karja, mis käesoleva aasta I poolaasta lõpuks suudeti uuesti täies ulatuses taastada. Talumajapidamistes on lammaste ja kitsede arvukus viimase aastaga kasvanud 0,4%. Seakari on aastaga suurenenud 1,7%.

Tabel 1

Loomade arv Eestis seisuga 30. juuni (tuh pead)

	2007	2008	2009	2008/2007	
				+/- tuh tk	+/- %
Veised	252,2	244,2	243,1	-1,1	-0,5
sh lehmad	108,1	103,2	99,0	-4,2	-4,1
nuumveised	144,1	141,0	144,1	+3,1	+2,2
Sead	371,5	370,8	377,2	+6,4	+1,7
Lambad ja kitsed	90,8	100,0	100,4	+0,4	+0,4
sh lambad	86,0
kitsed	4,8
Linnud	1 711,7	1 715,9	1 814,4	+98,5	+5,7
sh munakanad	716,7	469,8	646,9	+177,1	+37,7
lihalinnud	995,0	1 246,1	1 167,5	-78,6	-6,3

Allikas: SA

Tabel 2

Tapaloomade ja -lindude eluskaal Eestis 2007 - 2009.a. I poolaastal (tuh.t)

	2007 I pa	2008 I pa	2009 I pa	2009 I pa/2008 I pa	
				+/- tuh t	+/- %
Veised	14 121	13 524	11 409	-2,1	-15,6
Sead	28 185	31 889	31 346	-0,6	-1,7
Lambad, kitsed	471	747	543	-0,21	-27,3
Linnud	8 043	8 548	10 192	+1,6	+19,2
Kokku	50 820	54 708	53 487	-1,3	-2,2

Allikas: SA

Tapaloomade ja -lindude eluskaal oli selle aasta I poolaastal mõnevõrra väiksem kui aasta tagasi - see oli selle aasta I poolaastal 53 487 tonni, mis oli 1 221 tonni võrra ehk 2,2% vähem kui mullu samal ajal (vt tabel 2). See näitaja, mis peale 2005. aasta madalseisu on järgnevat

aastate jooksul uuesti suurenenud, on sel aastal taas vähenenud. Põhjust tuleks otsida tapaküpsete elusloomade järjest kasvavas ekspordis. Nii on aastaga vähenenud veiseliha tootmiskaht 2,1 tuhande tonni ning sealihaga tootmine 0,6 tuhande tonni võrra. Samas linnuliha tootmiskaht suurenes aastaga 1,6 tuhande tonni võrra.

Põrsaste arvu 3,1%-line suurenemine selle aasta I poolaastal peaks võimaldama sealihaga tootmist lähikuudel suurendada. Kiiresti kasvava elussigade väljaveo tõttu aga tõenäoliselt kogu juurdekasv kohalikule turule ei jää. Vasikate sündivus on viimase aastaga vähenenud 3,5%, mis lähitulevikus mõjutab ka veiseliha turgu, kuhu jõuab vähem kodumaist veiseliha.

Tabel 3

Vasikate ja põrsaste sündivus Eestis 2007 – 2009.a I poolaastal (tuh pead)

	2007 I pa	2008 I pa	2009 I pa	2009 I pa/2008 I pa	
				+/- tuh tk	+/- %
Vasikad	60,5	59,4	57,3	-2,1	-3,5
Põrsad	350,7	351,4	362,4	+11,0	+3,1

Allikas: SA

Veisekasvatuse

Käesoleva aasta 30. juuni seisuga oli Eestis kokku 243,1 tuhat veist. I poolaasta lõpuks oli veiste arv vähenenud mullusega võrreldes 0,5% ehk 1,1 tuhande peaga võrra. Veiste arvukuse vähenemise põhjustas piimalehmade (-4,2 tuhat pead) vähenemine veisekarjas. PRIA andmetele tuginedes on lihatõugu veiste arvukus viimastel aastatel kasvanud. Aasta-aastalt on vähehaaval suurenenud ka noorloomade ja lihatõugu veiste osatähtsus veiste koguarvus. Nii on nende osakaal tõusnud 57,1%-lt 2007. aastal 59,3%-le sel aastal. 2009. aasta 30. juuni seisuga oli Eestis 144,1 tuhat lihatõugu veist või noorlooma, mis oli 3,1 tuhande peaga võrra enam kui aasta tagasi.

Tapaveiste eluskaalu kogumass, mis on vähenenud juba kahel järjestikusel aastal, oli selle aasta I poolaastal 11,4 tuhat tonni. Eelmise aasta sama perioodiga võrreldes langes tapaveiste eluskaal 15,6% ehk 2,1 tuhande tonni võrra. Kahe aastaga on langus 19,1% ehk 2,7 tuhat tonni. Veiseliha osatähtsus kogu lihatoodangus oli sel aastal 21,3%, aastaga on see kukkunud 3,4%-punkti võrra ning kahe aastaga 6,5%-punkti.

Teist aastat järjest on vähenenud lihatööstusettevõtete poolt kokkuostetavate veiste arv ning ühtlasi ka toodetud veiseliha kogus. Tänavu I poolaastal ostsid lihatööstused kokku 17,1 tuhat veist (2008.a I pa 17,9 tuhat veist ja 2007.a. I pa 20,8 tuhat veist). Kokkuostetud loomade arv vähenes aastaga 0,8 tuhande võrra ehk 4,5% ning kahe aastaga 3,7 tuhat tonni ehk 17,8%. Kokkuostetud veistest saadi 4,1 tuhat tonni liha, mis oli 4,7% ehk 0,2 tuhat tonni vähem kui mullu samal perioodil ja 16,7% ehk 0,8 tuhat tonni vähem kui tunamullu samal ajavahemikul. Samas lihakeha keskmine kaal on suurenenud kahe aastaga 3 kg võrra. Kokkuostetud veiseliha keskmine hind oli 2009. aasta I poolaastal SA andmetel 25,88 kr/kg, mis oli 7,3% ehk 1,75 kr/kg kõrgem eelmise aasta sama perioodi hinnast. Kahe aastaga on hind tõusnud 12,0% ehk 2,78 kr/kg võrra.

Seakasvatus

Seakasvatuse maht on viimastel aastatel Eestis hoogsalt suurenenud. Nii sealiha kui kõige populaarsema lihaliigi tarbimise kasv Eestis kui ka kasvatajatele soodsate ekspordikanalite leidmine, eelkõige Venemaale ja Lätti, on soodustanud positiivseid arenguid sealihasektoris. 2009. aasta juuni lõpus oli Eestis 377,2 tuhat siga. Eelmise aasta sama perioodiga võrreldes kasvas sigade arv karjas mullusega võrreldes 6,4 tuhande pea võrra ehk 1,7%. Jätkuvale sealiha tootmismahitude kasvule viitab põrsaste sündivuse 3,1%-line kasv sel aastal. 2009. aasta I poolaastal sündis Eestis 362,4 tuhat põrsast, mis oli mullusega võrreldes 11,0 tuhande võrra enam.

Tapasigade eluskaalu kogumass oli käesoleva aasta I poolaastal 31,3 tuhat tonni, mis oli enam-vähem mullusel tasemel, vähenedes 0,6 tuhande tonni võrra ehk 1,7%. 2007. aastaga võrreldes, mis oli seakasvatajatele eelkõige väga kõrgete söödahindade tõttu raske aasta, suurenes tapasigade mass eluskaalus 11% ehk 3,1 tuhande tonni võrra. Sealiha osatähtsus kogu lihatoodangust kasvas mulluselt 58%-lt 59%-le. 2007. aastal oli sealiha osakaal lihatoodangus 56%.

Lihatööstusettevõtted ostsid käesoleva aasta I poolaastal kokku 183,0 tuhat siga, mida on mullusega võrreldes 29,8 tuhande pea võrra vähem. Läbi aastate on lihatööstus kokku ostnud ligi pooled tapasigadest. Sigade kaubalisus ehk tapamajadele müüdava sealiha osakaal kogutootmises kukkus mulluselt 53%-lt 47%-le sel aastal. Sealiha kokkuostukogus tapakaalus vähenes selle aasta I poolaastal eelmise aasta sama perioodiga võrreldes 13,2%. Kui eelmise aasta esimesel kuul kuul osteti kokku 16,9 tuhat tonni sealiha, siis sel aastal 14,7 tuhat tonni. Tapasigade lihakehade keskmine kaal oli sel aastal 1 kg võrra aastatagusest suurem, olles 80 kg. Sealiha keskmine kokkuostuhind, mis 2009. aasta kuul esimesel kuul oli SA andmetel 25.08 kr/kg, oli eelmise aastaga võrreldes 1,9% kõrgem (2008.a I pa 24.61 kr/kg).

Vaatamata seakasvatusmahu suurenemisele selle aasta I poolaastal, vähenes tapasigade kogumass ja tapamajadele müüdavate sigade arv ning toodetud sealiha kogus. Selle põhjuseks oli järjest suurenev tapaküpsete elussigade eksport, mis sel aastal oli pea kolm korda suurem kui mullu I poolaastal.

Linnukasvatus

2009. aasta I poolaasta lõpuks oli Eestis 1,8 miljonit kodulindu. 2008. aasta I poolaastaga võrreldes suurenes lindude arv 5,7% ehk pea 0,1 miljoni isendi võrra. Elusmassis arvestatuna toodeti linnuliha esimesel kuul kuul 10 192 tonni, mida oli 1 644 tonni ehk 19,2% enam kui mullu samal ajal. Linnuliha kogutoodangu kasv on viide sellele, et on ületatud aastatel 2005-2006 tootmist pärssinud probleemid. Viimastel aastatel on uuesti kasvanud ka linnuliha eksport. 2005-2006. aastatel haiguspuhangust tulenevalt kohaliku linnuliha tootmise vähenemisest tekkinud tühimiku turul haaras enda valdusse Leedust imporditud soodsama hinnaga linnuliha, eelkõige kasvas kanaliha import, mis 2007. aastal oli ligi kolm korda suurem kui 2005. aastal. Samas kujunes Leedust imporditud linnuliha hind 2007. aastal eriti madalaks, olles 20.52 kr/kg (kanaliha 19.41 kr/kg). Mullusest I poolaastast on aga Leedust imporditud linnuliha hind järsult tõusnud. 2009. aasta I poolaastal oli Leedust pärit linnuliha

keskmine impordihind 35% (kanaliha 39%) kõrgem kui 2007. aastal. Seega on ühtlustunud hinnad muutnud konkurentsivõitluse kohaliku toodanguga üsna tasavägiseks.

Lambakasvatus

1990-ndate alguses oli Eestis 140 tuhat lammast. Taasiseseisvumisjärgne põllumajanduse kohandumine turumajandusele, lambaliha ja villa tootmise madal tasuvus ning probleemid villa ja nahkade realiseerimisel vähendasid lammaste arvu, mis 1998. aastal oli 30,8 tuhande peaga madalaim. Siit alates on lammaste arvukus tasapisi jälle suurenenud. Selle aasta 30. juuni seisuga loendati Eestis kokku 100,4 tuhat lammast ja kitse, kellest PRIA andmetel ligi 95-97% olid lambad. Aastaga lambakari oluliselt suurenenud ei ole, kasvades vaid 0,4% ehk 0,4 tuhande looma võrra. Lambakasvatusele on kahtlemata ergutavalt mõjunud riigi poolt 1999. aastast alates makstav ute kasvatamise toetus, ühtse pindalatoetuse raames täiendava otsetoetuse ja keskkonnatoetuse maksmine. Tasapisi on kasvanud ka nõudlus lambaliha järele. Lambaliha on ainus lihaliik, millega Euroopa Liit oma turuvajadust ise 100%-liselt rahuldada ei suuda, muutes sellega mõneti lihtsamaks ka lammaste ekspordi. Eluslammaste ekspordi kasvu soodustab ka asjaolu, et Eesti suuremad lihatööstused lambaid kokku ei osta. Lammaste kokkuostuga tegelevad mõned väikesed tapamajad, kes ei suuda aga rahuldada kogu vajadust teenuse järele. Tapamajad ostsid selle aasta I poolaastal kokku vaid 1,1 tuhat lammast ja kitse, mida oli 0,2 tuhande võrra vähem kui mullu. Lambaliha toodeti sel aastal 21,6 tonni, mida oli 3,6 tonni võrra vähem kui mullu. Lammaste keskmine kokkuostuhind oli SA andmetel sel aastal 35.60 kr/kg, mis oli 3,0% kõrgem eelmise aasta I poolaasta keskmisest kokkuostuhinnast.

Lihatööstus

Veterinaar- ja Toiduameti andmetel oli Eestis 2009. aasta I poolaasta lõppedes 117 lihakäitlemisettevõtet. Aastaga on lihakäitlemisettevõtete arv vähenenud 1 väikeettevõtte võrra.

SA andmetel ostsid tänavu kuue kuuga tapamaju omavad lihakäitlemisettevõtted 4,1 tuhat tonni veiseliha ja 14,7 tuhat tonni sealaha, kogumahus 18,8 tuhat tonni. Seda oli kokku 11,4%

Tabel 4

Liha kokkuost ettevõtetes 2005-2009.a (tuh tonni)

	2005	2006	2007	2008	2008	2009
					I poolaasta	
Tapaloomade ja -lindude eluskaal	102,3	106,5	106,8	111,4	54,7	53,5
Lihatoodang kokku, lihakaal	67,1	69,4	70,5	74,6
Liha kokkuost kokku	36,2	36,5	38,9	38,9	21,2	18,8
sh veiseliha	9,3	9,8	9,9	9,5	4,3	4,1
sealiha	26,9	26,7	29,0	32,1	16,9	14,7

Allikas: SA

vähem kui aasta tagasi. Kui sealiha kokkuost veel eelmisel aastal jõudsalt kasvas, siis sel aastal vähenes see 13,2%, kuid jäi siiski 7,3% suuremaks kui 2007. aasta I poolaastal. Veiselihha kokkuost vähenes nii eelmisel kui ka sel aastal. Sel aastal oli veiste kokkuostukogus 4,7% väiksem võrreldes eelmise aasta sama ajaga (tabel 4). Kahe aastaga on veiste kokkuost vähenenud juba 18,4%. Kokkuostu vähenemise taga on suuresti elusloomade järjest kasvav eksport.

Tabel 5

Lihatoodete tootmine lihatööstusettevõtetes 2005-2009.a (tuh tonni)

	2005	2006	2007	2008*	2008	2009
					I poolaasta	
Liha (k.a. I kat subproduktid)	45,6	48,3	45,7	42,9	21,9	19,5
veiselihha	9,7	9,7	9,6	7,1
sealiha	30,4	33,7	32,3	31,6
linnuliha**	2,7
Vorstitooted	34,2	35,1	32,4	33,5	15,7	15,9
Suitsulihatooted	8,9	9,8	10,1	9,1	4,3	4,0
Lihakonservid	1,3	0,8	.	.	0,5	0,4

* Esialgne

** Alates 2003. aastast ilma kanalihatoodeteta

. Andmete avaldamist ei võimalda andmekaitse põhimõte

Allikas: SA

Sarnaselt varasemate aastatega olid üle poolte – 58% (2008.a I pa 53%) kolme suurema tapamaja poolt kokkuostetud **veistest** I poolaastal lehmad (D-kategooria). 36% (2008.a I pa 34%) lehmadest klassifitseeriti P2, 18% (2008.a I pa 18%) P1, 17% (2008.a I pa 17%) P3, 16% (2008.a I pa 15%) O3, 6% (2008.a I pa 3%) O2 ja 5% (2008.a I pa 9%) O4 klassi, teisi lehmade kvaliteediklasse oli oluliselt vähem.

Tabel 6

Erinevate veise- ja vasikaliha kategooriate osakaal veiste kokkuostus
(% kolme suurema tapamaja poolt kokku ostetud veistest kuus)

	jaan 2009	veebr 2009	märts 2009	aprill 2009	mai 2009	juuni 2009	I pa 2009	I pa 2008
A – pullid alla 2 a	28	28	30	32	31	35	30	35
B – muud pullid	1	1	1	2	2	5	2	2
C – härjad	2	2	1	1	3	1	2	3
D – lehmad	61	61	63	57	54	52	58	53
E - mullikad	8	8	5	8	10	7	8	7
Veised kokku	100	100	100	100	100	100	100	100

Allikas: EKI

Teiseks suuremaks kategooriaks veiste kokkuostus olid alla 2-aastased pullid (A-kategooria), kes I poolaastal moodustasid kokkuostus 30% (2008.a I pa 35%). Nii mullu kui ka selle aasta I poolaastal olid kokkuostetud noortest pullidest suurem osa (vastavalt 35% ja 38%) P1 klassis.

25% kokkuostetud noortest pullidest osutusid sel aastal O2 klassi kuuluvateks (2008.a. – 21%). Lihakusklassi P1 kuulus 20%, O1 7% ja R4 4% kokkuostetud loomadest.

Mullikate osakaal kokkuostus oli I poolaastal 8%, suurenedes mullusega võrreldes 1%-punkti võrra. Sarnaselt lehadega klassifitseeriti ka mullikad (E-kategooria) põhiliselt P2, O3, P3, O2, P1 ja O4 klassi (vastavalt 42%, 21%, 14%, 11%, 5% ja 4%). Eelmise aastaga võrreldes märkimisväärseid muutusi kokkuostetud veiste jagunemisel lihakusklassiti ei olnud.

Kui mullu klassifitseeriti I poolaastal kolme suurema tapamaja poolt kokkuostetud **sigadest** suurem osa (48%) E-klassi, siis sel aastal kuulus üle poolte (52%) kokkuostetud sigadest S-klassi. E-klassi kuuluvate sigade osakaal, mis sel aastal ulatus 44%-ni, on aastaga vähenenud 4%-punkti. 4% sigadest klassifitseeriti U-klassi. Eelmise aasta III kvartalist alates on S-klassi sigade kokkuostukogused olnud suuremad E-klassi liigitatud sigade kokkuostust. Ka emiste ja kogu SEUROP-klassi nuumsigade summeeritud kokkuostust, kus varasematel aastatel emiste osakaal pidevalt vähenes, on sel aastal olukord muutunud: emiste osakaal on suurenenud mul-luselt 2,6%-lt 3,5%-le selle aasta I poolaastal.

Tabel 7

Erinevate kvaliteediklasside osakaal sigade kokkuostus
(% kolme suurema tapamaja poolt kokku ostetud sigadest kuus)

	jaan 2009	veebr 2009	märts 2009	aprill 2009	mai 2009	juuni 2009	I pa 2009	I pa 2008
S	49	49	51	54	55	57	52	46
E	47	47	45	43	42	40	44	48
U	4	4	4	3	3	3	4	6
R	0	0	0	0	0	0	0	0
O	0	0	0	0	0	0	0	0
P	0	0	0	0	0	0	0	0
SEUROP	100	100	100	100	100	100	100	100

Allikas: EKI

Lihatööstussektori majandusnäitajad on üldiselt tänavu I poolaastal mullusest paremad, sektor tervikuna on kasumis ning müügitulu on suurenenud. Statistikaameti valimis olevate liha-tööstusettevõtete **müügitulu** oli 2009. aasta esimesel poolel 1,9 miljardit krooni (tabel 8). Müügitulu kasv ulatus I poolaastal eelmise aasta I poolaastaga võrreldes 9,3%-ni, mis on eelmise aastaga võrreldes oluliselt kiirem (2008.a I pa müügitulu kasv 1,8%). Võttes arvesse, et mullusega võrreldes loomade kokkuostuhinnad oluliselt ei muutunud, küll aga tõusis nii sea- kui ka veiseliha jaehind, võib järeldada, et tõusis nii liha kui ka suurema lisandväärtusega toodete tööstusest väljamüügihind.

Kulude kasv oli I poolaastal müügitulu kasvuga võrreldav, olles vaid 0,3%-punkti suurem (tabel 8, joonis 1, 2). Kulude kasvu on peamiselt mõjutanud töötajate arvu kasvust tulenenud tööjõukulude kasv. Töötajate arv lihatööstuses kasvas 2009. aasta I poolaastal mullu sama pe-rioodiga võrreldes 8,9%. Tööjõukulud kasvasid eelmise aasta teisel poolel 5,4% ning 2009.

aasta I poolaastal mulluse I poolaastaga võrreldes 7,8%. Kui mullu I poolaastal kasvas liha-
tööstuses keskmine brutopalk 2007. aastaga võrreldes 23%, siis sel aastal on palk 1,1% aasta-
tagusest madalam.

Tabel 8

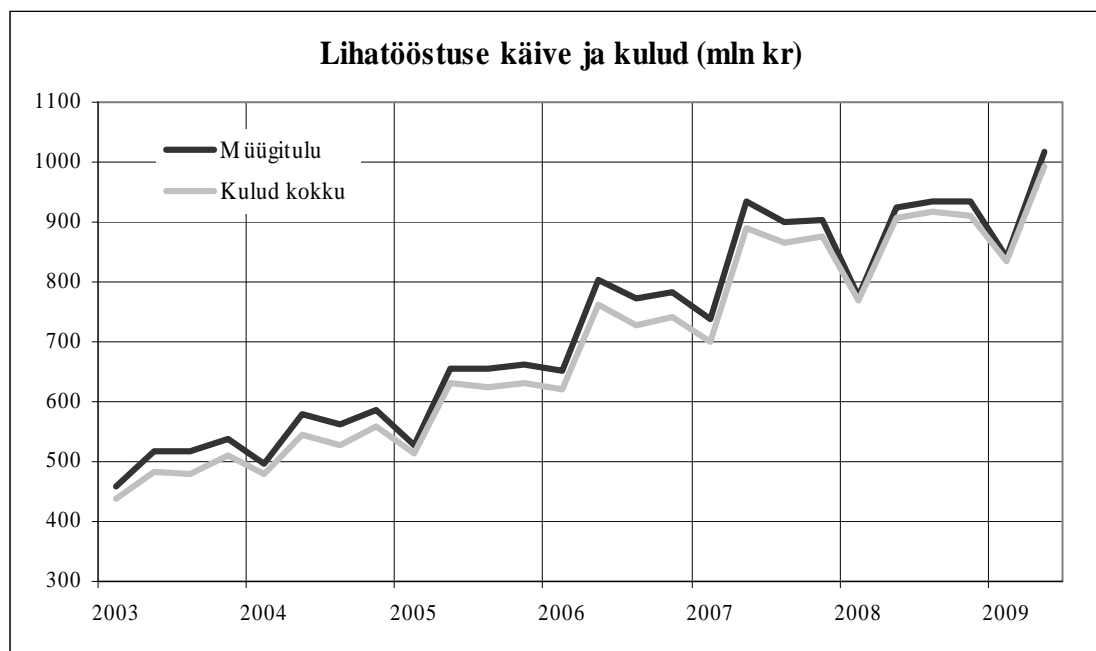
Lihatööstuse majandusnäitajad

		I kv 2008	II kv 2008	III kv 2008	IV kv 2008	I kv 2009	II kv 2009
Keskmine tööga hõivatute arv	inimest	2 734	2 782	2 838	2 887	2 960	3 047
Müügitulu	mln kr	775	926	935	935	843	1 016
Kulud kokku	mln kr	771	906	918	911	834	994
...tööjõukulud	mln kr	114	122	124	127	124	131
Kogukasum (-kahjum)	mln kr	5	20	17	24	9	22
Lisandväärtus	mln kr	119	142	141	151	133	153
Investeeringud põhivarasse	mln kr	79	52	57	138	14	34
Müügitulu kasv*	%	5,3	-0,9	3,7	3,6	8,7	9,8
Kulude kasv*	%	10,0	1,7	6,0	3,9	8,2	9,7
Lisandväärtuse kasv*	%	-14,5	-14,0	-9,7	-3,7	12,1	7,8
Tööjõukulude osakaal kogukuludes	%	14,8	13,5	13,5	13,9	14,8	13,1
Tööjõukulude kasv*	%	11,2	0,6	2,7	-2,8	8,8	6,9
Palgakasv*	%	11,5	0,6	2,8	-2,6	8,7	6,9

* aastakasvud on arvatud eelmise aasta sama kvartali suhtes

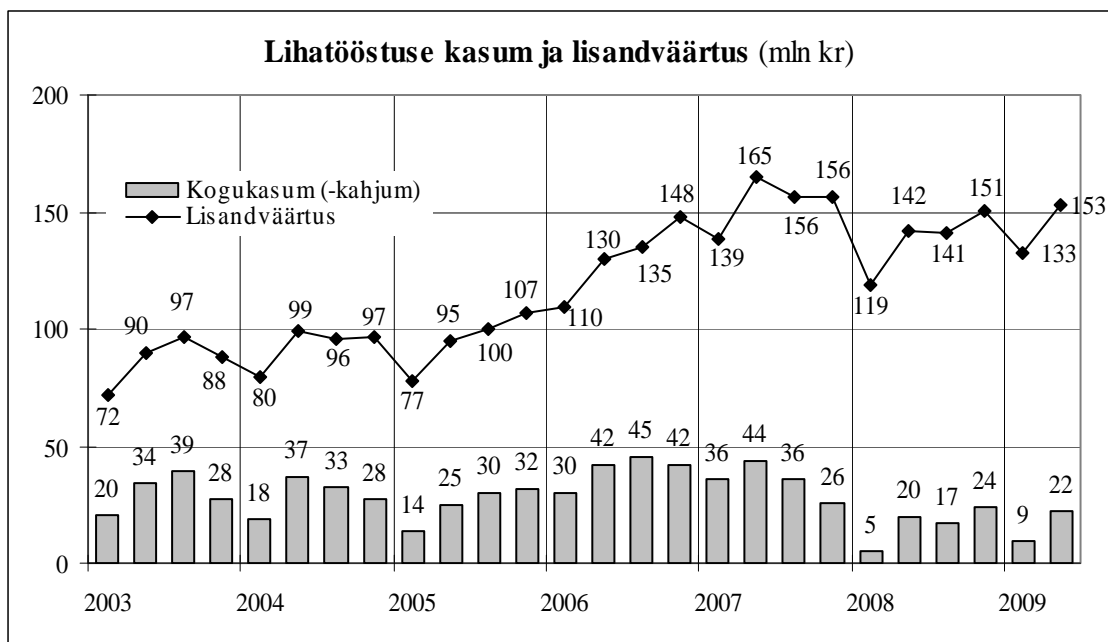
Allikas: SA, EKI arvutused

Joonis 1

Allikas: SA

Joonis 2

Allikas: SA

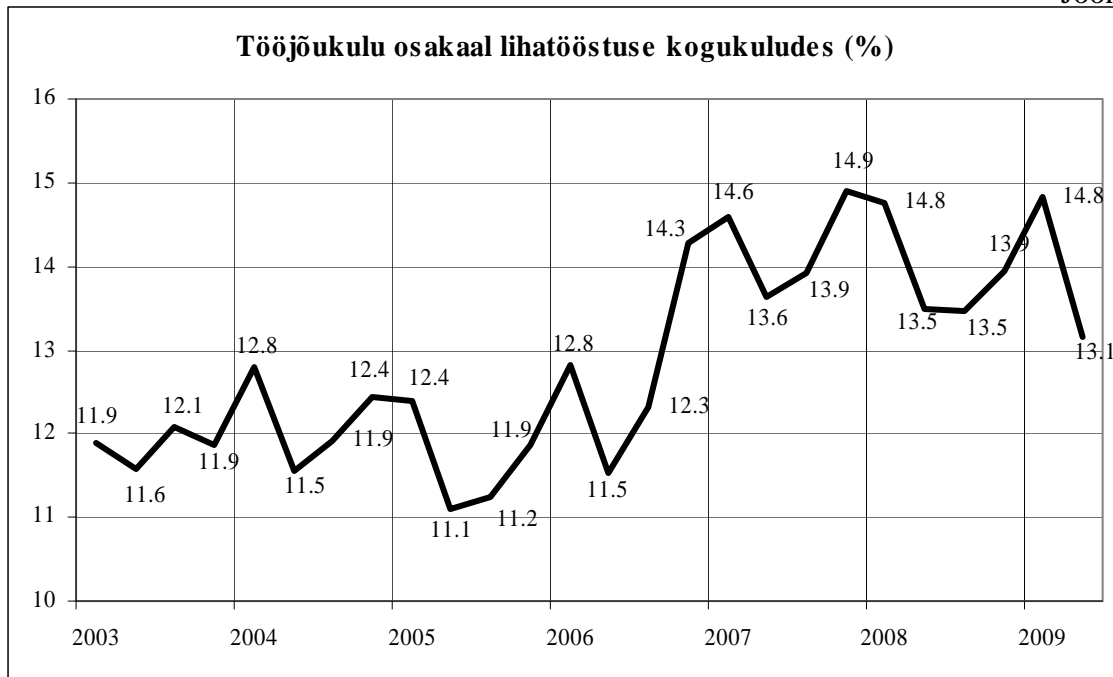
Tööjõukulude osakaal lihatööstuse kogukuludes on varasematel aastatel kõikunud 12% ja 13% vahemikus. 2007. aasta alguses kasvas tööjõukulude osakaal kogukuludes 14-15%-ni. Selle aasta I poolaastal on tööjõukulude osakaal langenud uuesti 13-14%-ni, lähenedes 2006. aastal valitsenud olukorrale. Sellest järeldub, et üldine tööturu pingestumine ning piisava vaba tööjõu olemasolu tööturul on mõju avaldanud ka lihatööstusettevõtetele.

Joonis 3

Allikas: SA

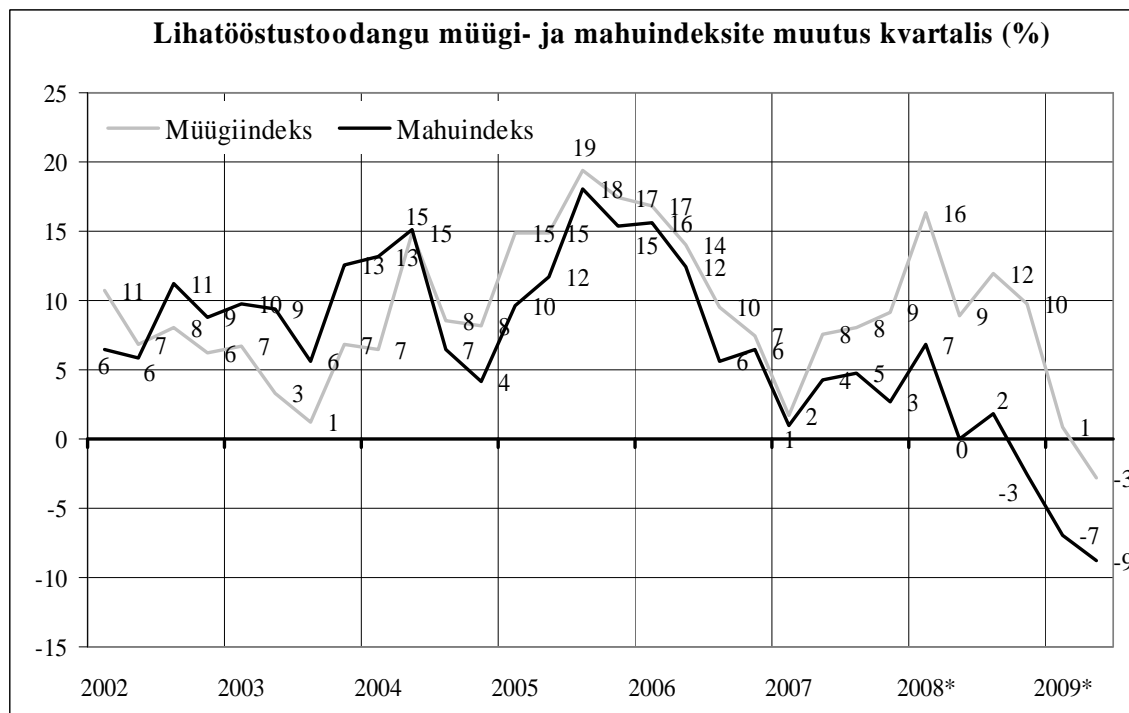
Joonis 4

Allikas: SA

Suurenenud müügitulust tulenevalt kasvas lihatööstuste **kogukasum**, mis 2009. I poolaastal oli 31,5 miljonit krooni. Kogukasum kasvas 2008. aastaga võrreldes küll 28,5%, kuid jäi ligi 61% väiksemaks kui 2007. aasta I poolaastal. Lisandväärtus kasvas 2009. aasta I poolaastal 9,8%, kuid jäi 5,8% madalamaks 2007. aasta I poolaastal loodud lisandväärtusest.

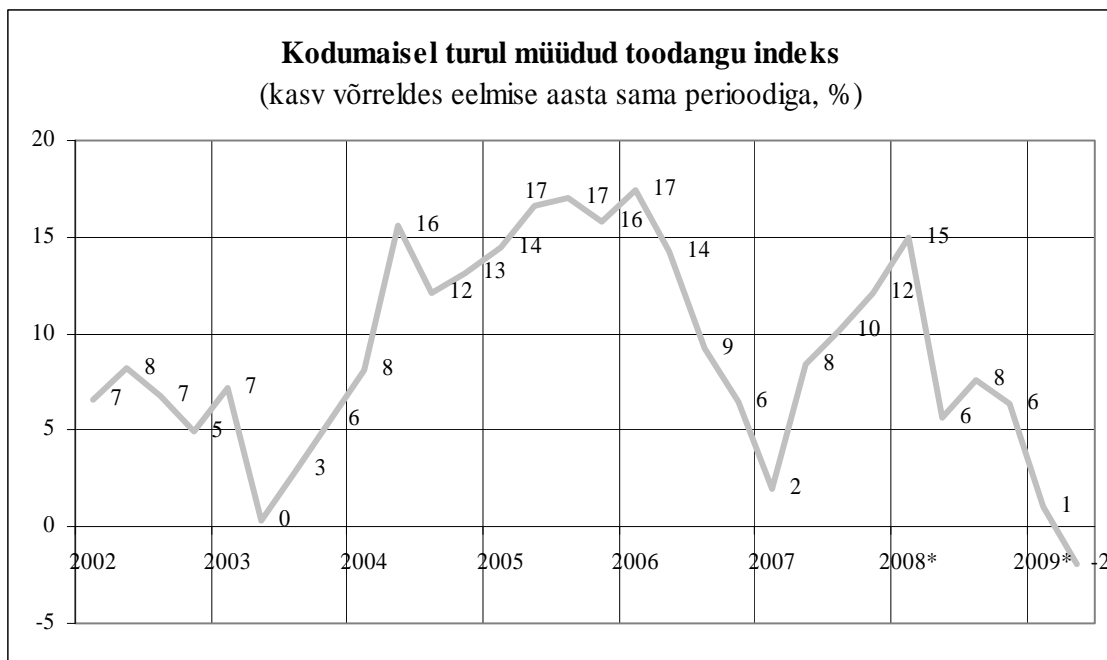
Joonis 5

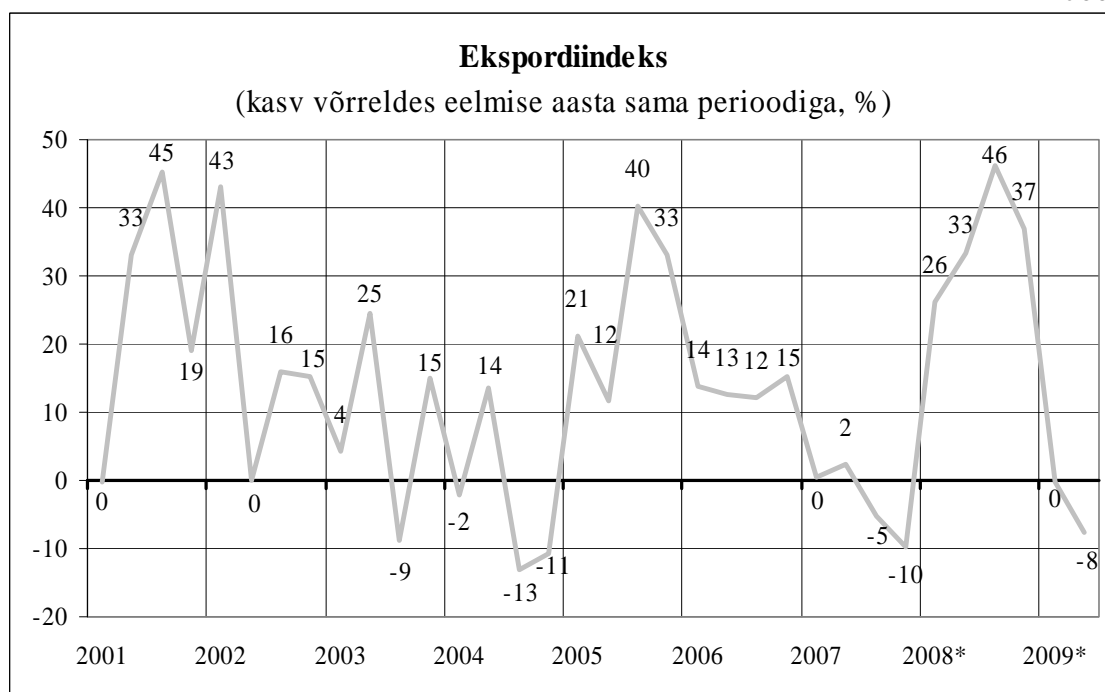
Allikas: SA

Tööstustoodangu **mahuindeks** kajastab toodangu mahu muutust püsihindades (baasaasta on 2005) ja **müügiindeks** toodangu maksumuse muutust jooksevhindades võrreldes aasta varasema perioodiga. Lihattööstuse toodangu mahu kasv on aeglustunud alates 2006. aasta II poolaastast. Mullu viimasest kvartalist muutus kasv negatiivseks – tööstusest müüdnud kogused olid väiksemad kui aasta varem. Selle aasta I poolaasta lõppes juba 9% langusega. Lihattööstustoodangu müügiindeks on 2009. aastal oluliselt vähem langenud. Poolaasta lõppedes oli toodangu maksumus 3% madalam kui mullu samal ajal. 2009. aasta I poolaastal vähenes toodangu maht püsihindades keskmiselt 7,8% ning müük jooksevhindades vähenes 1,0%.

Joonis 6

Joonis 7

Allikas: SA

Tööstuse toodangu müük ekspordiks kahanes 2009. aasta I poolaastal enam kui müük koduturule. Tööstustoodangu müügiindeks koduturule vähenes 2009. aasta I poolal keskmiselt ligi 0,4%, **ekspordiindeks** aga kahanes samal ajal 3,9%. Võrdluseks 2008. aasta I poolaastal suurennes müügiindeks koduturule 10,3% ning ekspordiindeks 29,7%. Kui ekspordiindeks langes olulisel määral läbivalt pea terve I poolaasta, siis koduturule müük hakkas kahanema alles II kvartalis (joonis 6).

Lihatööstuse **tootlikkuse kasv** 2009. aasta I poolaastal peatus - tootlikkus, mõõdetuna müügituluna töötaja kohta, ulatus 2009. aasta esimesel poolal 618 tuhande kroonini, mis jäi 2008. aasta I poolaasta tasemele (tabel 9, joonis 8). Ka tootlikkus mõõdetuna lisandväärtusena töötaja kohta, mis ulatus 2009. aasta I poolaastal 95 tuhande kroonini, jäi mulluse I poolaasta tasemele. Nii kogutootlikkus kui ka töökulude tootlikkus lisandväärtuse alusel 2009. aasta I poolaastal mõnevõrra kasvas.

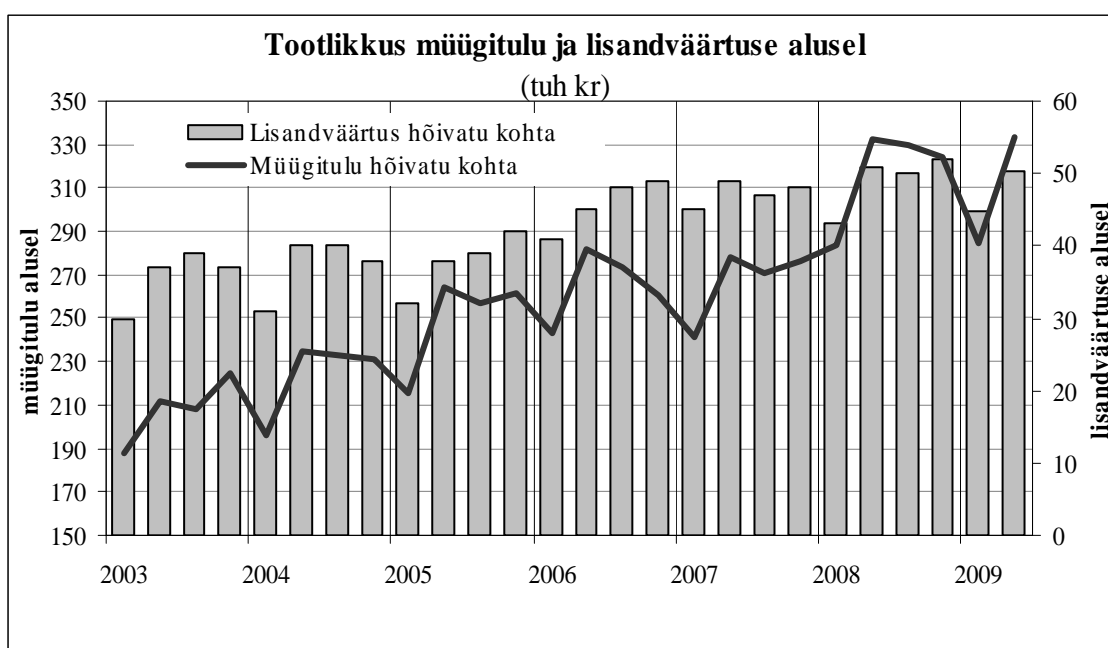
Tabel 9

Lihatööstuse tootlikkuse näitajad

	I kv 2008	II kv 2008	III kv 2008	IV kv 2008	I kv 2009	II kv 2009
Tootlikkus töötaja kohta müügitulu alusel, tuh kr	284	333	329	324	285	334
kasv %	17.7	19.5	21.8	17.1	0.4	0.3
Tootlikkus töötaja kohta lisandväärtuse alusel, tuh kr	43	51	50	52	45	50
kasv %	-4.4	4.1	6.4	8.3	4.4	-1.6
Kogutootlikkus lisandväärtuse alusel, kr	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
kasv %	-25.0	-15.8	-16.7	-5.6	6.3	-3.8
Töökulude tootlikkus lisandväärtuse alusel, kr	1.0	1.2	1.1	1.2	1.1	1.2
kasv %	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
Kogurentaablus (kasum/müügitulu), %	1.0	2.0	2.0	3.0	1.0	2.0

Allikas: SA

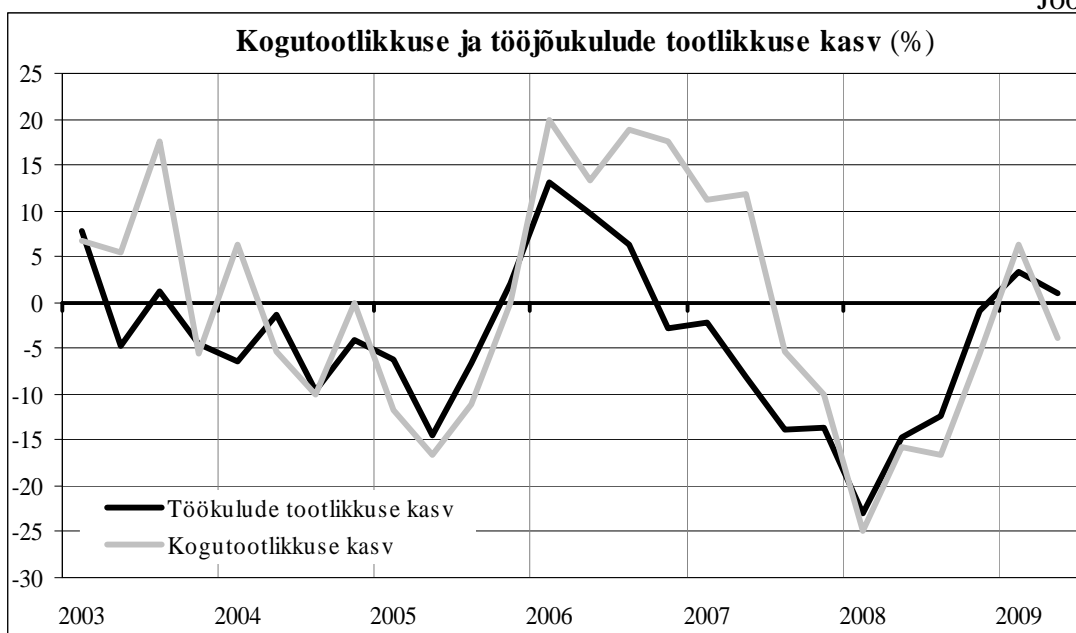
Joonis 8

Lihatööstuse **kogurentaablus** (ehk kasumi osatähtsus netokäibes), mis 2007. aasta I poolaastal püsis veel 5% juures, hakkas II poolaastal vähenema. Sarnaselt 2008. aasta esimese kuue kuuga kõikus kogurentaablus ka selle aasta I poolaastal 1-2% vahel.

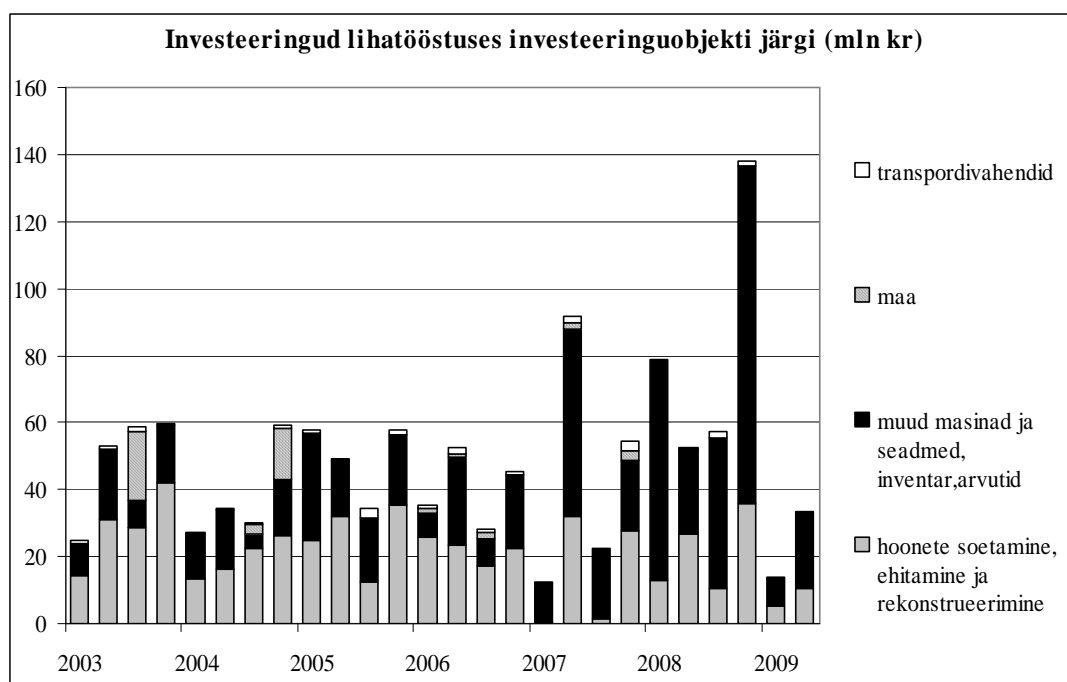
Majanduse jahtumine on vähendanud ka märkimisväärselt **investeeringuid** lihatööstuses. 2009. aasta I poolaastal vähenesid investeeringud põhivarasse eelmise aasta sama ajavahemikuga võrreldes 63,8%. Üle poole investeeringutest tehti masinatesse ja seadmetesse ning 33% investeeriti hoonetesse ja rajatistesse (joonis 10).

Joonis 9

Allikas: SA

Joonis 10

Allikas: SA

Väliskaubandus

2008. aastal alguse saanud maailma majanduse viimase 60 aasta sügavaim kriis on oma jälje jätnud ka Eesti väliskaubanduse arengusse – vähenesid nii sisse- kui ka väljavedu. 2009. aasta I poolaastal eksporditi Eestist liha ja lihatooteid 352,9 miljoni krooni eest. Võrreldes eelmise aasta sama ajavahemikuga, mil liha ja lihatoodete eksport suurenes hüppeliselt, vähenes ekspordikäive 17,0% ehk 72,2 miljoni krooni võrra. Vaatamata suurele ekspordi vähenemisele, oli liha ja lihatoodete väljavedu Eestist 2009. aasta I pooles siiski 82 miljoni krooni võrra suurem kui 2007. aasta I poolaastal. Põllumajandussaaduste kogueksportist moodustas liha ja lihatoodete väljavedu 7,7%. Mullusega võrreldes on osakaal kasvanud 0,1%-punkti ning tunamullusega võrreldes 2,1%-punkti võrra.

Käesoleva aasta esimese 6 kuuga imporditi liha ja lihatooteid Eestisse 653,8 miljoni krooni eest. Impordikäive kahanes mullusega võrreldes 69,5 miljoni krooni võrra ehk 9,6% ning langes tagasi enam-vähem 2007. aasta tasemele, olles tol ajal sisseveetust vaid 7,9 miljonit krooni suurem. Põllumajandussaaduste koguimpordist moodustas liha ja lihatoodete sissevedu 9,4%. Mullusega võrreldes suurenes osatähtsus 0,7%-punkti ning 2007. aastaga võrreldes 1,2%-punkti võrra. Liha ja lihatoodete väliskaubanduse puudujääk kasvas ekspordi kiirema vähenemise tõttu võrreldes impordiga 2,7 miljoni krooni võrra 300,9 miljoni kroonini. Võttes aga arvesse ka elussigade ja -veiste ekspordikäibe, mis 2009. aasta I poolaastal oli 165,4 miljonit krooni, oli väliskaubanduse defitsiit 135,5 miljonit krooni.

Import

Liha ja lihatooteid imporditi 2009. aasta I poolaastal Eestisse 653,8 mln krooni eest ehk 9,6% vähem kui 2008. aasta samal perioodil. Import rahalises väljenduses vähenes esialgsetele andmetele tuginedes impordi koguselise mahu vähenemise arvel, samas alanesisid ka mitmete tootegruppide impordihinnad.

Liha ja lihatoodete impordikäive Euroopa Liidust kahanes aastaga 9,7%. EL-i osakaal mainitud tootegrupi rahalises impordis oli 99,2%, jäädes eelmise aasta tasemele (-0,1%-punkti). Kui 2008. aastal suurenes EL-i osakaal liha ja lihatoodete sisseveos impordi mõningase vähenemise tõttu kolmandatest riikidest, siis 2009. aastal püsis impordipiirkondade proportsioon sama mis aasta tagasi. Impordikäive kolmandatest riikidest oli käesoleva aasta esimesel kuuel kuul mullusel tasemel, ulatudes 5,1 miljoni kroonini. 2007. aastaga võrreldes oli aga sissevedu kolmandatest riikidest 33,8% väiksem. Ainsad tooted, mida I poolaastal kolmandatest riikidest Eestisse toodi, olid 89,6 tonni Uruguaist pärit külmutatud veiseliha ja 1,2 tonni Norrast pärit soolatud või suitsutatud liha.

Suurema osakaaluga riigid liha ja lihatoodete impordis olid sel aastal Soome ja Taani, kellele langes vastavalt 24,2% ja 24,0% kogu selle valdkonna impordikäibest (impordikäibed vastavalt 158,4 mln kr ja 157 mln kr). Aasta tagasi oli liha ja lihatoodete impordikäive Taanist 174,5 mln krooni (24,1% liha ja lihatoodete impordikäibest) ja Soomest 136,0 mln krooni (18,8%). Kolmandaks oluliseks liha ja lihatoodete impordimaaks on viimastel aastatel tõusnud Leedu, kelle impordikäive ulatus aasta I pooles 98,0 mln kroonini ja osatähtsus oli 15%.

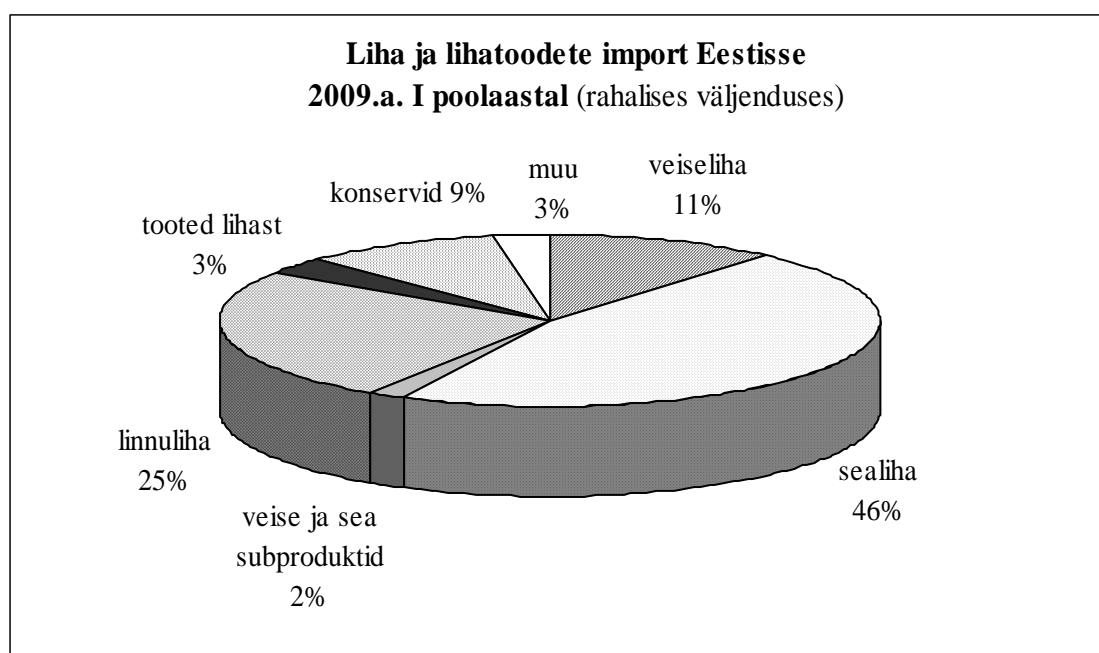
Tabel 10

Veiseliha ekspordi ja impordi struktuur ning -hinnad

	Eksport				Import			
	Kogus, t		Hind, kr/kg		Kogus, t		Hind, kr/kg	
	2008 I pa	2009 I pa	2008 I pa	2009 I pa	2008 I pa	2009 I pa	2008 I pa	2009 I pa
Jahutatud	620,8	395,2	44.25	36.24	954,2	946,6	40.58	34.17
Külmutatud	299,0	112,1	54.87	45.37	1898,4	924,2	40.46	41.19

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Joonis 11

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Mullusega võrreldes imporditi liha ja lihatooteid Leedust Eestisse sel aastal 11,3 mln krooni eest ehk 10,3% kui aasta eest, langedes taas 2007. aasta tasemele.

Osa liha ja lihatoodete impordiandmeid deklareeritakse Statistikaametile ainult sisseveo summana ning koguseid toodete kaupa eraldi ei näidata. Selline hinnanguline impordisumma arvutatakse küll liha ja lihatoodete sisseveo rahalise käibe hulka, kuid koguste mittenäitamise tõttu võivad tegelikult tootegrupiti impordikogused olla mõnevõrra siintoodust erinevad. 2009. aasta I poolaastal oli liha ja lihatoodete hinnanguline koguseta impordikäive 34,9 miljonit krooni, mis on väiksem kui aasta tagasi.

Statistikaameti esialgsetele andmetele tuginedes võib öelda, et **veiseliha** sissevedu Eestisse on viimase aastaga vähenenud. Kui mullu toodi I poolaastal Eestisse 2 852,6 tonni veiseliha, siis selle aasta kuue esimese kuuga ulatus veiseliha import 1 870,8 tonnini, vähenedes seega 34,4% ehk 981,8 tonni võrra, kuid püsidis siiski 203,2 tonni võrra suurem kui 2007. aastal. Kui jahutatud veiseliha import oli sel aastal mullusel tasemel, siis külmutatud liha sissevedu

vähenes enam kui poole võrra. Kui 2007. aastal oli 14% imporditud veiselihast jahutatud, siis mullu oli selle osakaal 33,5% ning sel aastal juba 50,6%. 49,4% veiselihast toodi sel aastal Eestisse külmutatuna. 95% imporditud veiselihast tuli sel aastal EL-ist ning vaid 89,6 tonni külmutatud veiseliha oli pärit Uruguaist.

Sel aastal on veiseliha kõige enam sisse veetud Taanist, Hollandist ja Poolast (68% kogu veiseliha impordist). Märkimisväärsed kogused imporditi ka Lätist ja Leedust (mõlemast riigist 12% koguimpordist). Saksamaalt, kust eelmisel aastal toodi 4% kogu sisseveetud veiselihast, piirdus import sel aastal vaid 3 tonniga (0,2% koguimpordist). Kõige odavam veiseliha tuli Hispaaniast, kust sisseveetud liha oli pea poole võrra (44%) odavam kui 6 kuu keskmine veiseliha impordihind. Veiseliha impordihind on aastaga kukkunud 7,1% ehk 2.87 kr/kg võrra. Nii impordimaht kui ka keskmine impordihind on sel aastal langenud enam-vähem 2007. aasta tasemele. Sel aastal oli imporditud veiseliha 6 kuu keskmine hind (37.63 kr/kg) 35,9% kõrgem Eesti 6 kuu kaalutud keskmisest veiste kokkuostuhinnast (27.68 kr/kg).

Tabel 11

Liha ja lihatoodete import 2008-2009. aasta I poolaastal

	I poolaasta 2008			I poolaasta 2009		
	Kogus, t	Summa, mln kr	Hind, kr/kg	Kogus, t	Summa, mln kr	Hind, kr/kg
Liha ja söödavad subproduktid	22 414	631,6	x	21 786	568,9	x
Veiseliha	2 853	115,5	40.50	1 871	70,4	37.63
Sealiha	9 352	261,0	27.90	10 132	284,1	28.04
Linnuliha ja subproduktid	8 622	179,5	20.82	8 253	157,6	19.09
Lambaliha	76	6,6	87.24	54	4,5	84.25
Subproduktid	825	11,6	14.09	816	11,3	13.84
Muu liha, pekk	643	10,2	15.81	609	9,4	15.41
Soolatud, suitsutatud liha ja subproduktid	43	2,9	67.90	51	2,9	56.73
Hinnanguline		44,3			28,7	
Valmistooted lihast	2 142	91,7	x	1 916	84,9	x
Vorstitooted	323	17,2	53.10	375	18,7	49.93
Konservid ja muud tooted	1 819	67,4	37.04	1541	60,1	38.97
Hinnanguline		7,1			6,1	
Kokku	x	723,3	x	x	653,8	x

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Sarnaselt varasemate aastatega toodi kogu selle aasta I poolaastal imporditud **sealiha** Eestisse EL-i liikmesriikidest. Sealiha koguseline import oli mullusest suurem, kasvades esialgsel andmetel 8,3% ehk 779,6 tonni võrra ning saavutades taas 2007. aasta taseme. 2009. aasta I poolaastal suurenes mullusega võrreldes jahutatud sealiha sissevedu, külmutatud liha sisse

Tabel 12

Sealiha ekspordi ja impordi struktuur ning –hind

	Ekspord				Import			
	Kogus, t		Hind, kr/kg		Kogus, t		Hind, kr/kg	
	2008 I pa	2009 I pa	2008 I pa	2009 I pa	2008 I pa	2009 I pa	2008 I pa	2009 I pa
Jahutatud	3 047,7	1 658,8	37.09	42.26	2 911,2	4 533,5	29.22	28.98
Külmutatud	1 427,2	1 197,9	37.57	37.79	6 440,9	5 598,2	27.31	27.27

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

vedu vähenes. Kogu sealiha impordist oli sel aastal külmutatud liha 55,3%, aastaga langes selle osakaal 13,6%-punkti võrra.

Suuremateks sealiha impordimaadeks olid endiselt Soome (35,1% kogu sealiha impordist), Taani (30,2%) ja Saksamaa (11%). Sealiha impordikogused Soomest on aastate lõikes aina suurenenud. Sel aastal kasvas import Soomest 11,9% tõustes 3 175 tonnilt 2008. aasta I poolaastal 3 553,5 tonnini 2009. aasta I poolaastal. Kahe aastaga on sealiha import Soomest suurenenud pea veerandi (23%) võrra. Sealiha import Taanist, mis eelmisel aastal järsult vähenes, kasvas sel aastal taas. 10%-line sealiha sisseveo kasv Taanist ei kindlustanud küll veel jõudmist 2007. aasta tasemele. Kui 2007. aasta kuue kuuga toodi Taanist 3 456,0 tonni sealiha, siis 2008. aasta I poolaastal kukkus import 20,0% ulatudes 2 767,6 tonnini. 2009. aasta esimese kuue kuuga toodi Taanist 3 062,4 tonni sealiha, millest 63% oli külmutatud kujul. Sealiha sissevedu Rootsist, kust veel mõni aasta tagasi imporditi arvestatavaid koguseid, vähenes sel aastal veelgi (2004.a I pa imporditi 1344 t, 2005.a I pa 266 t, 2006.a I pa 244 t, 2007.a I pa 160,4 t, 2008.a I pa 150,6 t, 2009.a. I pa 122,5 t). Sealiha import Saksamaalt kahanes sel aastal mullusega võrreldes 9,5% (2007.a I pa 671,4 t, 2008.a I pa 1 231,6 t, 2009.a I pa 1 114,1 t). Kuid endiselt püsis Saksamaa sealiha Eestisse importivate riikide seas Soome ja Taani järel kolmandal kohal. Uutest liikmesriikidest on käesoleval aastal, nagu mullugi, sealiha enim Eestisse veetud Poolast, kust import on sel aastal mullusega võrreldes vähenenud enam kui poole võrra. Kui 2007. aastal imporditi Poolast 1 350,2 tonni sealiha, siis 2008. aastal kukkus sissevedu sealt 604,3 tonnile ning 2009. aastal toodi Poolast 315,5 tonni sealiha. Varasemate aastate suuremad impordiriigid Ungari ja Tšehhi on sealiha importijate seast praeguseks suure osas taandunud.

Sealiha keskmine impordihind aastaga oluliselt muutunud ei ole, olles sel aastal vaid 0,5% kõrgem mullusest kuue kuu keskmisest impordihinnast. Keskmise impordihinna kujunemisel mängib siinjuures rolli ka imporditud liha struktuuri muutus – sel aastal on kasvanud värske ja jahutatud sealiha sissevedu, külmutatud liha import on aga vähenenud. Sellel aastal oli imporditud sealiha 6 kuu keskmine hind (28.04 kr/kg) 18,3% kõrgem Eesti 6 kuu kaalutud keskmisest sigade kokkuostuhinnast (23.71 kr/kg).

Taanist imporditud sealiha hind, mis senini oli aastate lõikes tasapisi tõusnud, sel aastal langes. Nii oli 2004. aasta I poolaastal impordihind 18.50 kr/kg, mis 2008. aastal oli jõudnud juba 33.86 kr/kg-ni. 2009. aasta I poolaastal langes Taanist sisseveetud sealiha hind 30.11 kr/kg-le, seejuures odavnes nii värske jahutatud kui ka külmutatud liha. Samas Soomest

imporditud sealiha keskmine hind jätkas tõusu. Kui Soomest sisseveetud sealiha maksis 2004. aasta I poolaastal keskmiselt 16.22 kr/kg, siis 2008. aastal oli hind tõusnud 22.38 kr/kg-le. 2009. aastal maksis Soomest toodud sealiha keskmiselt 25.45 kr/kg, seega aastaga oli hind tõusnud 13,7%. Seejuures tõusnud oli nii külmutatud kui ka jahutatud värsket liha impordihind. Saksamaalt toodud sealiha on aga viimasel paaril aastal odavnenud. 2005. aasta I poolaastal, mil toodi Saksamaalt esimene arvestatav kogus sealiha, oli impordihinnaks 20.85 kr/kg. 2007. aasta I poolaasta keskmine impordihind oli tõusnud juba 28.31 kr/kg, mis edasistel aastatel on järk-järgult langenud. 2009. aastal toodi sealiha Saksamaalt keskmise hinnaga 25.76 kr/kg, mis oli 4,8% madalam mullusest ning 9% madalam 2007. aasta keskmisest impordihinnast. Saksamaalt ja Soomest imporditud liha oli vastavalt 8,1% ja 9,2% odavam kui Eestisse imporditud sealiha keskmine hind. Seevastu Taanist toodud liha oli 7,4% kallim keskmisest sealiha impordihinnast. Poolast toodud sealiha keskmine impordihind oli esimesel 6 kuul 21.51 kr/kg, see on 3,3% madalam eelmise aasta sama perioodi hinnast ning 23,3% madalam käesoleva aasta sealiha keskmisest impordihinnast.

Tabel 13

Liha impordi struktuur riigiti 2009. aasta I poolaastal
(% vastava saaduse impordikogusest)

Veiseliha		Sealiha		Linnuliha		Subproduktid	
2003.a – 1029 tonni		2003.a – 14409 tonni		2003.a – 20895 tonni		2003.a – 3063 tonni	
2004.a – 1625 tonni		2004.a – 14887 tonni		2004.a – 15922 tonni		2004.a – 3124 tonni	
2005.a – 3535 tonni		2005.a – 16528 tonni		2005.a – 15125 tonni		2005.a – 3011 tonni	
2006.a – 3613 tonni		2006.a – 20010 tonni		2006.a – 15360 tonni		2006.a – 2191 tonni	
2007.a – 3377 tonni		2007.a – 17373 tonni		2007.a – 16946 tonni		2007.a – 1815 tonni	
2008.a – 4931 tonni		2008.a – 19440 tonni		2008.a – 17034 tonni		2008.a – 1627 tonni	
2008.a I pa – 2853 t		2008.a I pa – 9352 t		2008.a I pa – 8622 t		2008.a I pa – 825 t	
2009.a I pa – 1871 t		2009.a I pa – 10132 t		2009.a I pa – 8253 t		2009.a I pa – 816 t	
Taani	34	Soome	35	Soome	29	Soome	36
Holland	19	Taani	30	Taani	28	Taani	15
Poola	15	Saksamaa	11	Leedu	14	Iirimaa	11
Leedu	12	hispaania	6	Holland	8	Saksamaa	10
Läti	12	Poola	3	Läti	4	Rootsi	4
Uruguay	5	Belgia	3	Saksamaa	4	Poola	4
Hispaania	1	Ungari	2	Luksemburg	3	Hispaania	4
Prantsusmaa	1	Leedu	2	Poola	3	Holland	3
Muud	1	Muud	8	Muud	7	Muud	13

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Esialgsete andmete järgi 2009. aasta I poolaastal **linnuliha** import vähenes teist aastat järjest – aastatagusega võrreldes toodi sel aastal Eestisse 4,3% vähem linnuliha. Kahe aastaga on linnuliha import vähenenud kokku 11,1%. Keskmine impordihind kukkus aasta jooksul 8,3%, tunamullusega võrreldes oli aga hind sel aastal 6,6% kõrgem. Kogu impordi koguseline

kahanemise taga oli kalkuni- pardi- ja hanerümpade impordi vähenemine, mis vähenes aastaga 39,2%. Samas kanaliha import jäi mullusele tasemele. Ka imporditud kanaliha keskmine hind sel perioodil oluliselt ei muutunud, liikudes 18.78 kr/kg-lt 2008. aasta I poolaastal 18.23 kr/kg-le 2009. aastal 6 kuu jooksul. Kui kalkuniliha keskmine impordihind mullusega võrreldes langes, siis pardid-haned kallinesid.

Tabel 14

Linnuliha ekspordi ja impordi struktuur ja –hind

	Ekspord				Import			
	Kogus, t		Hind, kr/kg		Kogus, t		Hind, kr/kg	
	2008 I pa	2009 I pa	2008 I pa	2009 I pa	2008 I pa	2009 I pa	2008 I pa	2009 I pa
Linnuliha kokku	1723,4	2007,9	31.84	22.83	8622,3	8253,6	20.82	19.09
sh kana- ja kukeliha	1421,7	1971,4	27.19	22.60	7571,8	7614,7	18.78	18.23
kalkuniliha	269,4	34,7	52.49	29.70	977,7	614,6	32.27	26.90
pardid ja haned	32,3	1,8	64.29	142.79	72,8	24,3	78.67	90.91

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Nagu sealihagi puhul tuli ka kogu linnuliha import EL-i liikmesmaadest. Enim imporditi linnuliha 2009. aasta I poolaastal Soomest (29% kogu linnuliha impordist), kust toodud kogused on aastaga suurenenud 19,3% ning impordihind on aastaga tõusnud 22,9%. 2009. aasta I poolaastal imporditi Soomest 2402,8 tonni linnuliha keskmise hinnaga 19.73 kr/kg, mis oli 3,4% kõrgem keskmisest linnuliha impordihinnast. Taani oli linnuliha sisseveol teiseks oluliseks partnerriigiks (28% koguimpordist), kus impordihind on aasta jooksul langenud 24,3%, impordikogused aga kasvanud 13,9%. Taanist veeti Eestisse käesoleval aastal 2294,3 tonni linnuliha keskmise hinnaga 12.88 kr/kg, mis jäi 32,5% odavamaks keskmisest linnuliha impordihinnast. 14% linnuliha imporditurust kuulus Leedule, kust toodud linnuliha hind ja kogused aastaga oluliselt ei muutunud. Sel aastal imporditi Leedust 1 180 tonni linnuliha keskmise hinnaga 27.63 kr/kg, mis oli 44,7% kõrgem keskmisest impordihinnast.

Nii Soomest, Taanist kui ka Leedust toodi valdavalt kanaliha, vaid 2-10% nendest riikidest toodud linnulihast oli kalkuni-, hane- ja pardiliha. Suuremad kalkuniliha impordimaad oli Soome, kust toodi 244,1 tonni ehk 39,7% kogu kalkuniliha impordist, ja Poola, kust toodi 12,6% imporditud kalkunilihast (77 tonni). 54,7% kogu hane-pardiliha impordist tuli Ungarist ning 29,2% Leedust.

2008. aasta I poolaastal imporditi lihast valmistatud **valmistooteid** Eestisse 10,5% vähem kui aasta tagasi. Lihast valmistooteid veeti sisse põhiliselt Lätist (31,1% vorstide ja 25,6% konserve impordist), Rootsist (25,5% vorstide ja 1,0% konserve impordist) ja Leedust (50,3% konserve ja 37,0% vorstide impordist). Hispaaniast, kust aasta tagasi imporditi 10,3% kogu vorstide impordist, on sel aastal vorstide import pea 3 korda väiksem. Poola aga on kasvatanud oma osa konserve impordis 7,6%-punkti võrra ning suurendanud impordikogused 8-kordseks. Läti vorstitoodete import vähenes 2008. aasta I poolaastal 54%, kuid 2009. aasta I poolaastal on sealt toodud vorstitoodete kogused taas suurenenud ning seda koguni 2 korda.

Lihakonservide import Lätist aga kahanes jätkuvalt - aastaga on lihakonservide impordikogused Lätist vähenenud 27,2%, kahe aastaga 33,9%. Leedu, kes 2005. aastal murdis väga jõuliselt meie lihatoodete turule, on peale mõningast tagasitõmbumist vahepealsetel aastatel, 2008. aastast alates oma positsiooni taas tugevdanud. Lihakonservide impordis, vaatamata koguste vähenemisele, on ta endiselt riikidest juhtpositsioonil. Vorstitoodete sissevedu Leedust, mis eelmisel aastal kasvas tunamullusega võrreldes 5 korda, jätkas kasvu ka sel aastal. 2009. aasta I poolaasta lõpuks oli Leedust pärit vorstitooted hõivanud 37% impordivorstide turust ning impordikogused kasvasid aastaga 65,9% ulatudes 138,9 tonnini. Vorstitoodete keskmine impordihind on aastaga langenud 6,0% ja konservide impordihind on tõusnud 5,2%. Leedust ja Lätist kui põhilistest impordiriikidest pärit konservid on aga aastaga odavnenud vastavalt 1,9% ja 8,6%.

Tabel 15

Lihatoodete ekspordi ja impordi struktuur riigiti 2009.a I poolaastal
(% vastava saaduse impordikogusest)

Vorstitooted		Konservid	
Ekspord	Import	Ekspord	Import
2003.a – 5220 tonni	2003.a – 661 tonni	2003.a – 2143 tonni	2003. a – 1150 tonni
2004.a – 4015 tonni	2004.a – 516 tonni	2004.a – 2094 tonni	2004. a – 1389 tonni
2005.a – 3789 tonni	2005.a – 645 tonni	2005.a – 2570 tonni	2005. a – 2375 tonni
2006.a – 4965 tonni	2006.a – 545 tonni	2006.a – 2226 tonni	2006. a – 2928 tonni
2007.a – 4133 tonni	2007.a – 709 tonni	2007.a – 4354 tonni	2007. a – 3635 tonni
2008.a – 5605 tonni	2008.a – 1000 tonni	2008.a – 4351 tonni	2008. a – 4308 tonni
2008. a I pa – 2678 t	2008. a I pa – 323 t	2008. a I pa – 2016 t	2008. a I pa – 1819 t
2009. a I pa – 3284 t	2009. a I pa – 375 t	2009. a I pa – 1927 t	2009. a I pa – 1541 t
Leedu 45	Leedu 37	Läti 74	Leedu 50
Läti 37	Läti 31	Leedu 14	Läti 26
Venemaa 10	Rootsi 26	Saksamaa 5	Poola 9
Soome 5	Hispaania 3	Soome 3	Soome 5
Ukraina 3	Soome 1	Kasahstan 1	Ungari 4
	Muud 2	Muud 3	Taani 4
			Muud 2

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Ekspord

Liha ja lihatooteid eksporditi Eestist 2009. aasta I poolaastal kokku 352,9 miljoni krooni eest. 2008. aasta sama perioodiga võrreldes vähenes ekspord 17,0% ehk 72,2 miljoni krooni võrra. Statistikaameti esialgsete andmete järgi on sel aastal kasvanud valmistoodete (+15,0%) ja vähenenud liha ja inimtoiduks kõlblike subproduktide (-23,5%) ekspordikäive. Kahanenud ekspordikoguste kõrval alanesid ka paljude tootegruppide ekspordihinnad. Nii vähenes 2009. aastal veiseliha väljaveokogus 44,8% ning eksporditava liha keskmine hind alanes 19,8%. Koguliselt eksporditi sealih 36,2% vähem kui mullu I poolaastal, kuid sel aastal väljaveetud sealih keskmine hind oli mullusest 8,5% kõrgem. Lihakonservide ekspord (tonnides) vähenes käesoleval aastal 4,4%, kuid 16,4% tõusnud hind korvas ekspordikoguste vähenemise ning

rahas kasvas konservide eksport mullusega võrreldes 11,3%. Eelmisel aastal hoo sisse saanud linnuliha eksport jätkas tõusulainel ka sel aastal. Aastatagusega võrreldes suurenes linnuliha väljavedu 16,5%, kuid enam kui veerandi jagu (28,3%) kaotati ekspordihinnas, mis jättis ka linnuliha ekspordi rahalises väärtuses 16,5% väiksemaks eelmise aasta I poolaasta seisust. Pea veerandi jagu (22,6%) kasvas sel aastal vorstide eksport, väljaveetu hind jäi selles tootegrupis mullusele tasemele.

Peamisteks väljaveetavateks toodeteks olidki 2009. aasta I poolaastal sealiha, mille osakaal kogu liha ja lihatoodete väljaveokäibest oli 32,7%, vorstitooted (21,6%), konservid (19,1%) ja linnuliha (13,0%).

Tabel 16

Liha ja lihatoodete eksport 2008 – 2009.a I poolaastal

	I poolaasta 2008			I poolaasta 2009		
	Kogus, t	Summa, mln kr	Hind, kr/kg	Kogus, t	Summa, mln kr	Hind, kr/kg
Liha ja söödavad subproduktid	8260	262,7	x	6354	200,9	x
Veiseliha	920	43,9	47.70	507	19,4	38.26
Sealiha	4475	166,7	37.24	2857	115,3	40.39
Linnuliha ja subproduktid	1723	54,9	31.84	2008	45,8	22.83
Lambaliha	11	1,1	98.45	3	0,4	157.31
Subproduktid	948	8,0	8.49	904	6,3	6.96
Muu liha, pekk	174	4,3	24.60	57	5,4	94.33
Soolatud, suitsutatud liha ja subproduktid	9	0,4	45.78	18	0,4	24.23
Hinnanguline		13,4			7,8	
Valmistooted lihast	4694	132,1	x	5211	151,9	x
Vorstitooted	2678	62,9	23.49	3284	76,4	23.28
Konservid jm tooted	2016	60,6	30.06	1927	67,4	34.98
Hinnanguline		8,6			8,1	
Kokku liha ja lihatooted	x	425,1	x	x	352,9	x
Elusveised	700	19,2	27.40	886	27,4	30.96
üa lihaks*	406	19,2	47.21	513	27,4	53.41
Elussead	2676	53,3	19.91	7142	137,9	19.31
üa lihaks*	1844	64,0	28.89	4923	137,9	28.01
Kokku	x	497,6	x	x	518,2	x

* Liha kogus on arvestuslik, kusjuures arvesse on võetud vaid eksporditud tapaloomad

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

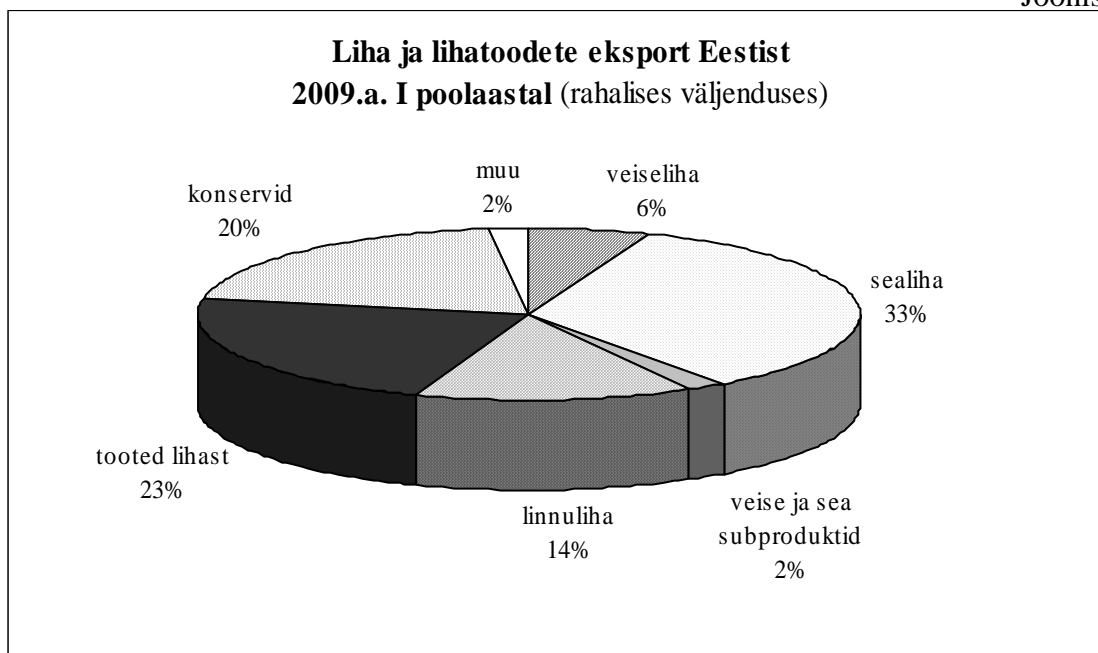
Lisaks lihale ja lihatoodetele eksporditi selle aasta 6 kuuga Venemaale 60 095 nuumsiga eluskaaluga 6 631,4 tonni (2008.a. I pa 10 865 siga; 1 183,8 tonni) kogusummas 127,7 miljonit krooni (2008.a I pa 25,8 mln kr). Venemaale lisaks eksporditi sel aastal nuumsigu ka Lähti, Hollandisse ja Poola, kuhu läks kokku 4 640 looma eluskaaluga 511,0 tonni kogusummas 8,5

miljonit krooni. Kokkuvõtvalt eksporditi elussigu 2009. aasta I poolaastal arvuliselt 2,7 korda enam kui mullu. Sigade eluskaalu hind jäi pea mullusele tasemele. Eksport kogusummas kasvas eelmise aastaga võrreldes 2,6 korda.

Lisaks sigadele veeti Eestist 2009. aasta I poolaastal 11 168 elusveist kaaluga kuni 80 kg Saksamaale, Hollandisse Belgiasse, Itaaliasse ja Poola ning 443 veist (tapaloomad) Lähti, Leetu ja Belgiasse. Veiste väljavedu kasvas aastaga pea poole võrra, kusjuures suurenes just kuni 80 kg koduveiste eksport, mis kasvas 3,7 tuhande looma võrra, täiskasvanud veiste väljavedu vähenes mulluselt 702 loomalt 443 loomale selle aasta esimesel kuuel kuul. Elusveiste ekspordihind tõusis aastaga 13,0%. Suurte tapaveiste väljaveo keskmine hind kerkis aastaga 9,5% ning 80 kg koduveiste hind 6,4%.

Eesti jaoks on endiselt liha ja lihatoodete peamisteks ekspordi sihtriikideks Läti ja Leedu. Samas on märgata ka turgude laienemist ning Lätile ja Leedule on lisandunud teised kõrgema hinnatasega turud Lääne-Euroopas (Rootsi, Taani, Soome, Holland, Saksamaa). Euroopa Liitu kokku eksporditi Eestist liha ja lihatooteid 2009. aasta I poolaastal 333,5 miljoni krooni eest, mis on 18,5% vähem kui aasta eest. Eksport Lähti ja Leetu moodustas sellest 231,3 miljonit krooni ehk 69,4%. Mullusega võrreldes vähenes küll eksport lõunanaabrite juurde 44 miljoni krooni võrra, kuid Balti riikide osatähtsus suurenes 2,2%-punkti võrra. Vanadest liikmesriikidest olid viimastel aastatel põhilised ekspordi sihtriigid Soome, Saksamaa ja Taani, kuhu väljavedu selle aasta I poolaastal vähenes kokku 45,7 miljoni krooni võrra ehk 51,4%. Koos ekspordi vähenemisega kahanes ka nende riikide kui ekspordipartnerite osatähtsus üldises liha ja lihatoodete ekspordis. Positiivsena saab ära märkida, et liha ja lihatoodete eksport Rootsi kasvas aastaga pea kahekordseks. Ekspordi vähenemine EL-i liikmesriikidesse hoidis liha ja lihatoodete kaubandusbilansi nende riikidega sarnaselt eelmistele aastatele ka selle aasta I poolaastal negatiivsena (-315,2 mln krooni), defitsiit suurenes aastatagusega võrreldes 6,4 miljoni krooni võrra.

Joonis 12

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Liha ja lihatoodete eksport kolmandatesse riikidesse on 2009. aasta I poolaastal eelmise aasta sama perioodiga võrreldes kasvanud rahalises väärtuses 23,6% (2009.a I pa 19,4 mln kr, 2008.a I pa 15,7 mln kr, 2007.a I pa 17,0 mln kr). Venemaale läks sellest kaupa mulluse 9,4 miljoni krooni asemel 11,5 miljoni krooni eest. Venemaa kõrval on taas liha ja lihatoodete ekspordi sihtriikide sekka tõusnud Ukraina, kuhu selle aasta I poolaastal veeti põhiliselt vorstitooteid. Uutest turgudest Aasias on enim liha ja lihatoodete väljavedu kasvanud Vietnami (+55,7%), kuhu küll ekspordikogused ei ole veel suured, kuid kasv on ilmne. Liha ja lihatoodete väliskaubandusbilanss kolmandate riikidega oli 2009. aasta I poolaastal 14,3 miljoni krooniga positiivne, mis tähendab, et liha ja lihatoodete väljavedu Eestist kolmandatesse riikidesse on ligi 4 korda suurem kui sealt sissevedu. Võrreldes aastatagusega suurenes liha ja lihatoodete väliskaubanduse positiivne saldo kolmandate riikidega 3,7 mln krooni võrra.

Tabel 17

Liha ekspordi struktuur riigiti I poolaastal 2009
(% vastava saaduse impordikogusest)

Veiseliha	Sealiha	Linnuliha	Subproduktid
2003.a – 31 tonni	2003.a – 9828 tonni	2003.a – 5070 tonni	2003.a – 95 tonni
2004.a – 225 tonni	2004.a – 7503 tonni	2004.a – 4657 tonni	2004.a – 481 tonni
2005.a – 596 tonni	2005.a – 7203 tonni	2005.a – 3036 tonni	2005.a – 1140 tonni
2006.a – 381 tonni	2006.a – 7157 tonni	2006.a – 3271 tonni	2006.a – 963 tonni
2007.a – 506 tonni	2007.a – 6109 tonni	2007.a – 1970 tonni	2007.a – 1478 tonni
2008.a – 1773 tonni	2008.a – 8319 tonni	2008.a – 3529 tonni	2008.a – 1745 tonni
2008 I pa – 920 t	2008 I pa – 4475 t	2008 I pa – 1723 t	2008 I pa – 948 t
2009 I pa – 507 t	2009 I pa – 2857 t	2009 I pa – 2008 t	2009 I pa – 904 t
Holland 60	Läti 44	Läti 75	Cote d'Ivoire 38
Läti 15	Leedu 26	Soome 10	Läti 22
Soome 10	Soome 8	Vietnam 5	Poola 9
Leedu 7	Rootsi 7	Taani 5	Vietnam 9
Rootsi 4	Kreeka 5	Leedu 3	Hongkong 9
Poola 4	Taani 3	Prantsusmaa 1	Leedu 8
	Muud 7	Muud 1	Gabon 3
			Muu 2

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Hinnad

2008. aastal vähenes märkimisväärselt sigade arvukus terves Euroopa Liidus. Mullu I poolaastal valitsenud sööda kõrge hind ning pörsaste madal hind, mis mõjutasid eriti tugevasti tõukarja juurdekasvu eest hoolitsevate farmerite kasumlikkust, sundisid ebaefektiivset tootmist lõpetama. Pörsaste sündivus vähenes enim Poolas, aga ka Taanis, Ungaris ja Hispaanias. Sega-

ne turuolukord lühendas ka nuuma aega, mis omakorda kahandas keskmist lihakeha kaalu. Sealiha tootmise vähenemine koos samal ajal kasvanud nõudlusega sealiha importivates riikides kergitas sigade kokkuostuhinna viimase seitsme aasta kõrgemaile tasemele. Kõrged kokkuostuhinnad ning langev sööda hind 2008. aasta II poolaastal võimaldas nuumaga tegelevatel farmeritel pea kõigis EL-i liikmesriikides korralikku kasumit teenida. 2009. aastal kõrge kokkuostuhind püsima ei jäänud. Euroopat tabanud finantskriis, mis vähendas oluliselt elanikkonna sissetulekuid, langetas ka sigade kokkuostuhinna aasta kahe esimese kuuga tavapärasele tasemele. EL-i keskmised sealiha kokkuostuhinnad kõikusid I poolaastal 21-23 kr/kg vahel, olles aasta teisel kuul madalaimad (20.88 kr/kg) ning tõusid poolaasta viimasel kuul 23.45 kr/kg-ni. Selle aasta I kvartalis maksis EL-is sealiha keskmiselt 21.30 kr/kg, II kvartalis tõusis hind 22.76 kr/kg-ni. Kuue kuu EL-i keskmine sigade kokkuostuhind oli sel aastal 22.03 kr/kg (2008.a I pa 22.65 kr/kg), see oli 2,7% ehk 0.62 kr/kg võrra madalam aastatagusest.

Eestisse imporditakse sealiha põhiliselt Taanist ja Soomest, mistõttu mõjutab nende riikide hinnatase ka meie sealihaturgu kõige enam. Ajast, mil kaks Eesti suuremat lihatööstust läksid suures osas Soome kapitali valdusse, on Soomes kehtiva sealiha hinna mõju kasvanud Taani hinna ees.

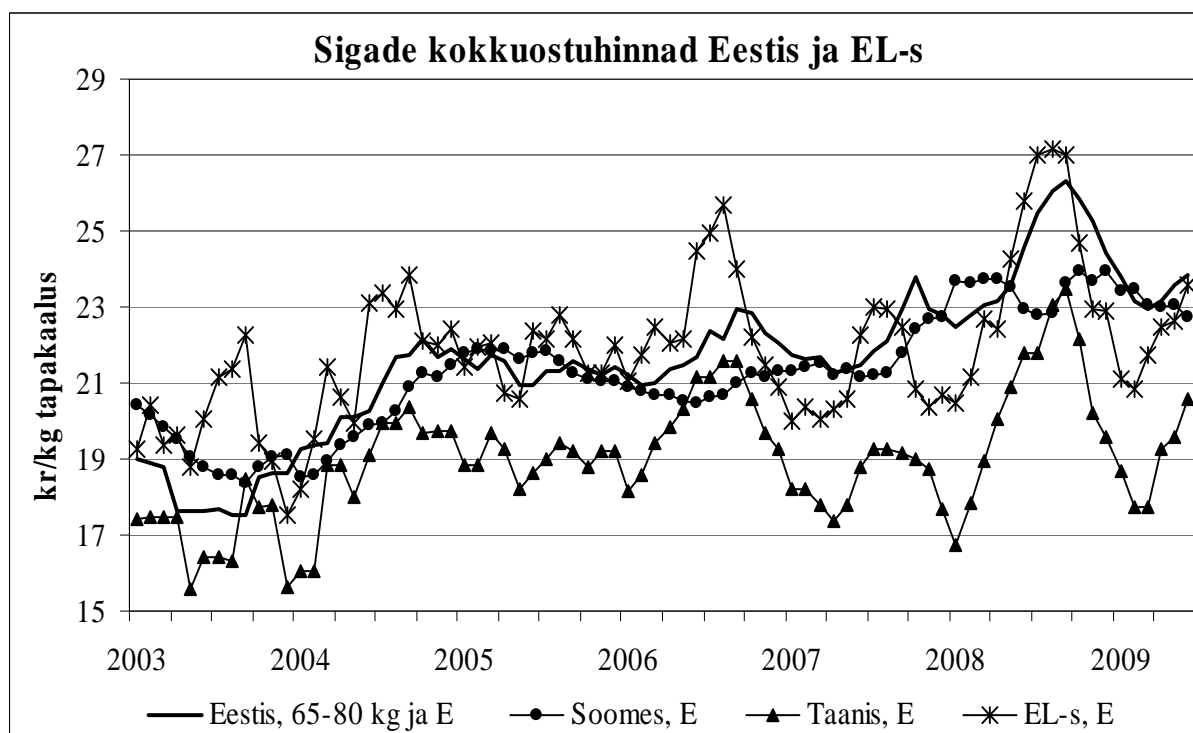
Tabel 18

E-klassi sigade kokkuostuhinnad EL-is ja Eestis (kr/kg tapakaalus km-ta)

	2006	2007	2008	2009 I kv	2009 II kv	2009 III kv	2009 I pa	2008 I pa
EL keskm	22.74	21.16	23.99	21.30	22.76	24.07	22.03	22.65
Taani	20.08	18.42	20.43	18.21	19.75	20.69	18.98	19.11
Soome	20.82	21.63	23.50	23.45	22.86	22.52	23.15	23.48
Läti	24.07	23.32	26.72	23.56	25.03	25.88	24.30	24.76
Leedu	22.46	22.02	26.59	23.82	25.84	25.72	24.83	24.46
Rootsi	21.82	22.54	23.82	19.56	21.15	22.88	20.35	22.88
Eesti	21.86	22.21	24.32	23.31	23.50	24.27	23.40	23.24

Allikad: MLC, Euroopa Komisjon ja EKI

Soomes oli aasta alguses sigade kokkuostuhind kõrgem kui EL-i keskmine – 23.79 kr/kg. Võrreldes eelmise aasta algusega oli hind seal sel aastal 3,5% kõrgem (2008.a alguses 22.98 kr/kg). Soomes püsis sigade kokkuostuhind 2004. aasta II poolaastast kuni 2007. aasta novembrini suhteliselt stabiilne, kõikudes 20-22 krooni vahel. 2007. aasta lõpust hakkas hind tasapisi tõusma ning terve 2008. aasta liikus kokkuostuhind juba 23-24 krooni ümber. Terve 2009. aasta I poolaasta alanen aga kokkuostuhind põhjanaabrite juures tasapisi ning liikus 23 kr/kg ümber. Selle aasta jaanuari keskmine kokkuostuhind Soomes oli 23.69 kr/kg, mis oli 10,5% kõrgem kui EL-i keskmine. Soome kokkuostuhind püsis kõrgem EL-i keskmisest juunikuuni, mil keskmine sigade kokkuostuhind oli 22.70 kr/kg, jäädes sel aastal esmakordselt vahepeal tõusnud EL-i keskmisest kokkuostuhinnast 3% madalamaks. I poolaasta keskmiseks kokkuostuhinnaks Soomes kujunes 23.15 kr/kg, mis oli 1,4% madalam mullusest ja 5,1% kõrgem 2009. aasta I poolaasta EL-i keskmisest hinnast.

Allikad: EKI, EK

Soomes püsis sigade kokkuostuhind väikesel langusel ka terve kolmanda kvartali. Septembri lõpus oli sigade kokkuostuhind seal 22.31 kr/kg, jäädes 4,5% madalamaks EL-i keskmisest hinnast.

Kui 2008. aasta algas Taanis väga madala sigade kokkuostuhinnaga – 16.75 kr/kg, mis oli läbi aegade madalaim, siis 9 kuuga kuust-kuusse tõustes jõudis kokkuostuhind seal septembris 23.50 kr/kg-ni, olles aasta alguse hinnas 40% kõrgem. Aasta viimases kvartalis hakkas hind uuesti langema. 2009. aasta algas juba Taanile aastate jooksul iseloomulikult hinnatasemelt – 19.22 kr/kg, mis aga aasta edenedes langes veelgi. Jaanuari keskmiseks kokkuostuhinnaks kujunes 18.79 kr/kg, mis jäi 12,4% madalamaks EL-i keskmisest ning 12,1% kõrgemaks aastatagusest kohalikust kokkuostuhinnast. Märtsi keskmiseks kokkuostuhinnaks kujunes 17.78 kr/kg. Kolme kuuga oli hind langenud 5,4%. Saabunud kevadega hakkas tõusma ka sigade kokkuostuhind, mis alates aprillist taas ülespoole liikus. Juuni viimasel nädalal maksti sigade eest Taanis 20.87 kr/kg, mis oli 4,2% vähem kui aasta eest. Juuni keskmiseks hinnaks kujunes 20.65 kr/kg, mis oli 16,1% kõrgem märtsi hinnast. Vaatamata tõusule püsis kokkuostuhind Taanis terve I poolaasta madalam EL-i keskmisest. I poolaasta keskmiseks hinnaks jäi Taanis 18.98 kr/kg, mis oli enam-vähem mullusel tasemel (2008.a I pa 19.11 kr/kg). Taanis oli sigade kuue kuu keskmine kokkuostuhind 18,0% madalam kui Soomes.

Taanis püsis sigade kokkuostuhind saavutatud tasemel ka pea terve kolmanda kvartali. Septembri lõpus aga hakkas hind uuesti langema, ulatudes III kvartali viimasel nädalal 20.14 kr/kg-ni, mis oli 12,3% madalam aastatagusest.

Sigade kaalutud keskmised kuu kokkuostuhinnad Eestis 2009. aastal
(kr/kg käibemaksuta tapakaalus)

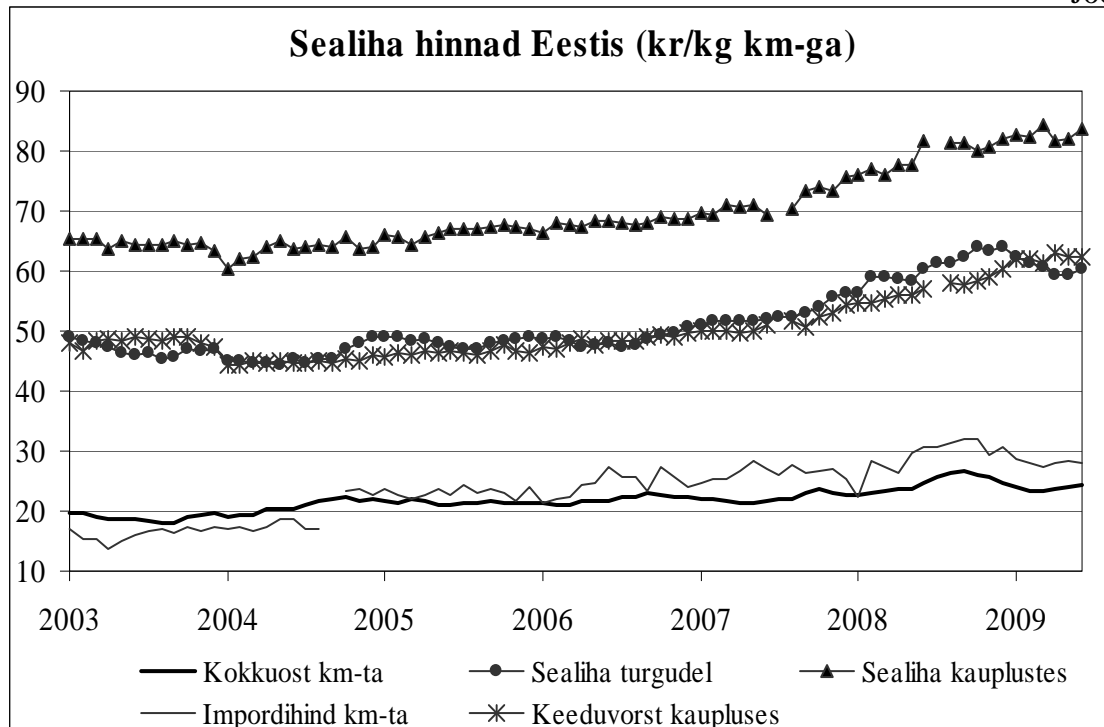
	jaan 2009	veebr 2009	märts 2009	aprill 2009	mai 2009	juuni 2009	juuni 09/ jaan 09 +/-, %	juuni 09/ juuni 08 +/-, %
S	24.94	24.63	24.25	24.56	24.90	25.21	+1,1	-1,5
E	23.77	23.17	22.94	23.16	23.57	23.86	+0,4	-3,0
U	22.10	21.68	21.43	21.41	22.01	22.45	+1,6	-1,6
R	21.24	20.86	21.16	20.75	21.72	22.23	+4,7	-0,4
O			16.74	16.74	21.53	21.77		+37,2
P								
SEUROP	24.27	23.81	23.55	23.85	24.24	24.58	+1,3	-1,6
Emised	13.93	13.96	14.06	14.44	15.47	15.50	+11,3	+4,5
SEUROP+ emised	23.91	23.40	23.17	23.59	23.98	24.27	+1,5	-1,9

Allikas: EKI

Hinna arengud **Eesti sealihaturul** on sel aastal olnud üsna sarnased Euroopa Liidu keskmise ja Taani hinna liikumistele. Nii langes nuumsigade (SEUROP) kokkuostuhind Eestiski I kvartalis. Kui 2009. aasta jaanuaris oli kaalutud keskmine kokkuostuhind 24.27 kr/kg, siis I kvartali lõppedes oli hind langenud 0.72 kr/kg võrra ehk 3,0%. Kusjuures langesid kõigi lihaklasside hinnad. Aprillist alates sigade kokkuostuhind taas tõusis ning I poolaasta lõppedes oli kokkuostuhind saavutanud taas aasta alguse taseme. Kuue kuu nuumsigade (SEUROP) keskmine kokkuostuhind oli Eestist sel aastal 24.04 kr/kg, tõustes mullusega võrreldes 1,3%. Suuremal või vähemal määral tõusid kõikide lihaklasside kokkuostuhinnad. Eesti sealihaga kokkuostuhinda aitab tõsta elussigade ekspordi 2,6-kordne kasv ning ka ekspordihindade 8,5%-line tõus.

Kokkuostuhinna suhteliselt kõrge tase kergitas aasta alguses ka sealihaga jaehinda. Selle aasta jaanuaris kerkis sealihaga keskmine jaehind kaubandusvõrgus 82.82 kr/kg-ni. Majanduslangus on sel aastal avaldanud ilmselget mõju läbi elanikkonna ostujõu languse ka erinevate kaupade jaehindadele. Kuid sealihaga jaehinna tõusu see oluliselt pidurdanud ei ole. Läbi väikeste tõusude ja languste oli juunis sealihaga jaehind jõudnud 83.63 kr/kg-ni. 2009. aasta I poolaastal oli sealihaga kauplustes 6,7% kallim eelmise aasta esimese kuuga võrreldes. Kallines nii kvaliteetsem kondita (+2.08 kr/kg) kui ka kondiga liha (+9.46 kr/kg). 2007. aastaga võrreldes on sealihaga sel aastal keskmiselt 18,1% kallim.

Värske sealihaga jaehind turgudel on alates 2007. aastast tõusnud. Hinnatõus jätkus nii eelmisel kui ka sel aastal. Kui 2007. aasta I poolaastal oli keskmine sealihaga jaehind turgudel 51.55 kr/kg, siis 2008. aastal aga juba 58.75 kr/kg ning 2009. aastal 60.51 kr/kg. Hinnatõus aastaga oli 1.76 kr/kg ehk 3,0%, mis on oluliselt väiksem hinnatõusust kauplustes.

Allikad: EKI, PM

Viimase aastaga on ülespoole liikunud lisaks liha jaehinnale ka lihatoodete jaehinnad. Nii on suitsukarbonaad selle aasta I poolaastal kauplustes 5,9% kallim kui mullu samal perioodil ning 13,0% kallim kui 2007. aasta I poolaastal. Hakkliha hind on tõusnud aastaga 12,5%, kahe aastaga 23,1% ja keeduvorstil vastavalt 11,8% ja 24,2%. Viinerid on aga sel aastal 10,0% kallimad kui mullu ning 20,6% kallimad kui tunamullu. Nii liha kui ka lihatoodete hinnatõus siiski I poolaastal peatus ning III kvartali lõpuks hinnad mõnevõrra langesid.

Veiseliha tootmise vähenemine EL-is ning 2008. aasta alguses uuesti kehtima hakanud impordipiirangud Brasiilia veiseliha jaoks tõstsid taas 2008. aasta I poolaastal tunamullu langema hakanud veiste kokkuostuhinda. Kõrge veiseliha hind aga vähendas märkimisväärselt terves EL-is veiseliha tarbimist. 2009. aasta jaanuaris viisid Euroopa Komisjoni esindajad läbi uue veiseliha EL-i eksportivate farmide auditi Brasiilias, mille tulemusena jääb veiseliha import Brasiiliast piiratuks ka 2009. aastal. Jätkuvalt väheneb ka veiseliha tootmine EL-is, eelkõige just Itaalias, Suurbritannias ja Saksamaal. Vähenenud tootmine ning piiratud import pingestavad jätkuvalt EL-i siseturu veiseliha varustamist. Seetõttu püsivad ka hinnad endiselt kõrgel tasemel. Kui mullu I poolaastal oli alla 2-aastaste pullide (A-kategooria) keskmine kokkuostuhind EL-is 50,52 kr/kg, siis selle aasta I poolaastal kujunes keskmiseks kokkuostuhinnaks 50,97 kr/kg. Kui terve 2008. aasta püsis veiste kokkuostuhind selles kategoorias 50-51 kr/kg juures, siis käesoleva aasta alguses maksti A-kategooria veiste eest keskmiselt 52,72 kr/kg. See oli ka selle aasta kõrgeim hind. Aasta edenedes hakkas hind väga vaikselt, kuid järjekindlalt allapoole liikuma. Juunikuine keskmine kokkuostuhind sel aastal oli 48,24 kr/kg, mis oli jaanuarikuisest hinnast 8,5% ehk 4,48 kr/kg ning mullusest juunikuuisest hinnast 3,9% ehk 1,98 kr/kg võrra madalam. I poolaasta keskmiseid kokkuostuhindu riigiti kõrvutades

Tabel 20

Liha aasta keskmised hinnad Eestis 2006-2009. aastal (kr/kg)

	2006	2007	2008	2009 I kv	2009 II kv	2009 III kv	2009 I pa	2008 I pa
SEALIHA								
kokkuostuhind	21.97	22.21	24.57	23.50	23.93	24.44	23.71	23.45
jaehind turgudel	48.58	52.71	60.23	61.32	59.76	59.44	60.51	58.75
jaehind kaupl-tes	67.95	71.61	79.22	83.24	82.43	80.16	82.84	77.67
ekspordihind	32.80	36.18	38.87	39.88	40.90	...	40.39	37.24
impordihind	24.54	26.16	29.59	27.90	28.15	...	28.04	27.90
VEISELIHA								
kokkuostuhind	24.98	23.99	27.01	27.54	27.82	27.66	27.68	25.89
jaehind turgudel	56.36	61.53	71.52	71.14	71.60	74.48	71.46	69.26
jaehind kaupl-tes	68.99	79.78	98.25	100.99	103.89	102.99	102.36	95.74
ekspordihind	55.89	48.84	44.79	35.10	42.49	...	38.26	47.70
impordihind	31.01	36.15	41.87	38.38	36.91	...	37.63	40.50
LAMBALIHA								
kokkuostuhind	34.37	33.71	34.64	34.57	36.37	35.56	35.60	34.52
jaehind turgudel	81.21	87.17	98.91	93.57	96.83	99.12	95.31	98.55
jaehind kaupl-tes	107.36	119.85	140.26	137.31	139.18	148.53	138.28	132.98
ekspordihind	65.76	112.81	106.26	148.80	174.73	...	157.31	98.45
impordihind	84.19	84.96	92.23	100.26	75.75	...	84.25	87.24
BROILER								
tootjahind	21.76	28.19	29.39	25.96	26.76	26.79	26.23	32.18
jaehind turgudel	36.63	43.67	50.97	49.15	47.76	45.02	48.42	50.68
jaehind kaupl-tes	37.51	42.25	48.77	46.23	43.33	42.92	44.78	50.26
ekspordihind	19.37	30.42	29.49	21.28	24.70	...	22.83	31.84
impordihind	15.24	19.05	21.03	19.34	18.86	...	19.09	20.82
LIHATOODETE JAEHIND TAVAKAUPLUSTES								
hakkliha, kodune jahutatud	47.73	51.58	59.24	64.43	62.94	57.29	63.67	58.30
hakkliha, kodune külmutatud	62.27	61.30	65.64	72.69	72.78	74.89	72.73	62.78
suitsukarbonaad	90.65	97.57	105.04	111.34	105.78	102.13	108.54	102.53
viinerid, lahtised	44.96	45.66	50.76	53.65	52.95	53.69	53.30	48.57
viinerid, pakitud	54.87	58.01	64.54	68.24	67.67	66.85	67.95	62.46
keeduvorst	48.38	51.09	56.99	61.83	62.56	61.94	62.19	55.62

Allikad: EKI ja PM Kaubanduspoliitika büroo

on näha, et veised odavnesid kolmandikus liikmesriikides, kahes kolmandikus riikides veiste kokkuostuhind vähemal või suuremal määral tõusis. Aastaga on veiste hind kõige enam lange-

nud Rootsis 21,4%, Poolas 9,8% ning Leedus 8,4%. Kõige enam on aga kokkuostuhind tõusnud Rumeenias 24,4%, Slovakkias 8,3% ning Eestis 7,2%. 2009. aastal imporditi Eestisse veiseliha põhiliselt Taanist, kus aastaga hind ei muutunud (-0,1%), Hollandist, kus tõus oli 1,8% ja Poolast, kus hind kukkus aastaga 9,8%. Veiseliha on EL liikmesriikidest kõige odavam Lätis, kus selle kokkuostuhind on jäänud EL-i keskmisega võrreldes 40% madalamaks. III kvartalis püsis A-kategooria veiste kokkuostuhind EL-is endiselt 48.50 kr/kg ümber.

Lehmade (D-kategooria) keskmine kokkuostuhind kõikus selle aasta I poolaastal 35 – 36 kr/kg vahel. Kui eelmise aasta detsembris oli EL-i keskmine kokkuostuhind veel 34.71 kr/kg, siis aasta esimesel kuul kujunes keskmiseks hinnaks 35.08 kr/kg. Poolaasta viimasel kuul ulatus lehmade keskmine kokkuostuhind EL-is 36.04 kr/kg-ni. Mulluse juuniga võrreldes oli sel aastal hind 9,6% ehk 3.82 kr/kg madalam. Poolaasta keskmiseks hinnaks kujunes EL-is 35.62 kr/kg, mis oli 5,2% ehk 1.97 kr/kg madalam mullusest. Lehmade I poolaasta keskmine kokkuostuhind langes pooltes liikmesriikides, 11 riigis aga tõusis. Ka selle veiste kategooria puhul on hind kõige enam langenud Rootsis (-22,7%) ja Poolas (-12,2%), kusjuures mõlemas riigis jäi kokkuostuhind madalamaks EL-i keskmisest. Prantsusmaal odavnesid lehmad aastaga 9,5%, kuid hind jäi püsima 12,0% kõrgemal EL-i keskmisest. Kõige enam on aastaga tõusnud hind Rumeenias (+31,4%) ja Bulgaarias (+14,3%), kuid jõulisele tõusule vaatamata jäi kokkuostuhind mõlemas riigis vastavalt 4,9% ja 14,7% madalamaks EL-i keskmisest.

Veiseliha Eestisse importivates riikides Taanis, Hollandis ja Poolas alanes D-kategooria veiste keskmine kokkuostuhind aastaga vastavalt 7,7%, 4,3% ja 12,2%, jäädes EL-i keskmisest hinnast Taanis 13,6% ja Poolas 19,3% madalamaks ning Hollandis 2,8% kõrgemaks. Kõige odavam D-kategooria veiseliha terves EL-is oli Eestis.

III kvartalis hakkas lehmade keskmine kokkuostuhind langema. Septembri keskmiseks kokkuostuhind oli 34.16 kr/kg.

Tabel 21

Lehmade P2 kokkuostuhinnad EL-is ja Eestis (kr/kg tapakaalus km-ta)

	2006	2007	2008	2009 I kv	2009 II kv	2009 III kv	2009 I pa	2008 I pa
EL keskm	28.90	28.06	30.99	29.22	29.89	28.80	29.56	30.93
Taani	26.86	25.11	27.91	25.48	23.60	23.43	24.54	27.25
Soome	24.50	25.38	27.72	28.50	29.11	28.91	28.80	26.96
Läti	19.83	20.12	26.30	27.55	26.02	23.47	26.78	26.18
Leedu	23.59	23.20	27.67	25.76	24.72	24.44	25.24	28.19
Rootsi	30.89	30.22	32.05	25.43	26.02	25.45	25.72	33.83
Poola	26.04	25.76	28.34	24.79	26.30	26.03	25.54	28.47
Holland	30.87	29.27	32.72	30.87	31.64	30.13	31.26	32.32
Eesti	21.80	19.90	23.03	24.06	23.53	23.47	23.81	21.95

Allikad: Euroopa Komisjon ja EKI

Eesti veiselihaturul on olukord käesoleval aastal olnud üsna stabiilne, veiste kokkuostuhind on olnud kergel tõusutrendil. Eelmise aasta II poolaasta algusest alates ei ole veiste kokkuostuhind Eestis oluliselt muutunud ning see on kõikunud 27.50-28 kr/kg vahel. Kui eelmise aasta juulis oli veiste kaalutud keskmine kokkuostuhind 27.48 kr/kg (EKI andmetel), siis jaanuaris oli kokkuostuhind 27.53 kr/kg ning juunis tõusis see 28.12 kr/kg-ni. Selle aasta I poolaastal oli veiste kaalutud keskmine kokkuostuhind Eestis 27.68 kr/kg (2008.a I pa 25.89 kr/kg). SEUROP liha klassifitseerimissüsteemi alusel tõusis käesoleva aasta I poolaastal mullusega võrreldes kõige enam pullide (B-klass) kokkuostuhind, see liikus 25.44 kr/kg-lt 2008. aasta I poolaastal 32.87 kr/kg-le selle aasta I poolaastal ehk kasv oli 29,2%. Samas on nende osakaal kokkuostetud veiste seas vaid 2,1%. Kõige vähem tõusis härgade (C-klass) kokkuostuhind. Kui mullu oli selle kategooria I poolaasta keskmine kaalutud kokkuostuhind 32.34 kr/kg, siis selle aasta I poolaasta keskmiseks hinnaks kujunes 33.81 kr/kg. Seega hind tõusis aastaga 4,5%. Härgade osatähtsus kokkuostetud veiste seas oli 1,8%, mistõttu ei oma ka selle kategooria väiksem hinnatõus tugevat mõju veiste üldisele kokkuostuhinnale. Lehmade, kui kokkuostukogustes suurima osakaaluga klassi, kokkuostuhind tõusis samal perioodil 8,3%. Veiste kokkuostuhind Eestis jäi samale tasemele ka III kvartalis.

Tabel 22

Veiste kuu keskmised kaalutud kokkuostuhinnad Eestis 2009.a
(kr/kg käibemaksuta tapakaalus)

	jaan	veebr	märts	apr	mai	juuni	juuni 09/ jaan 09 +/-, %	juuni 09/ juuni 08 +/-, %
A – pullid alla 2 a	33.31	33.13	33.53	32.70	32.58	32.75	-1,7	+7,4
B – muud pullid	27.41	29.65	31.70	36.21	33.34	34.05	+24,2	+32,2
C – härjad	33.04	36.20	33.69	32.63	33.52	33.62	+1,8	+1,8
D – lehmad	24.21	23.99	24.27	24.01	23.67	23.82	-1,6	+2,5
E – mullikad	31.31	31.53	32.20	31.48	31.59	31.54	+0,7	+2,5
EUROP	27.53	27.43	27.66	27.72	27.67	28.12	+2,1	+4,4

Allikas: EKI

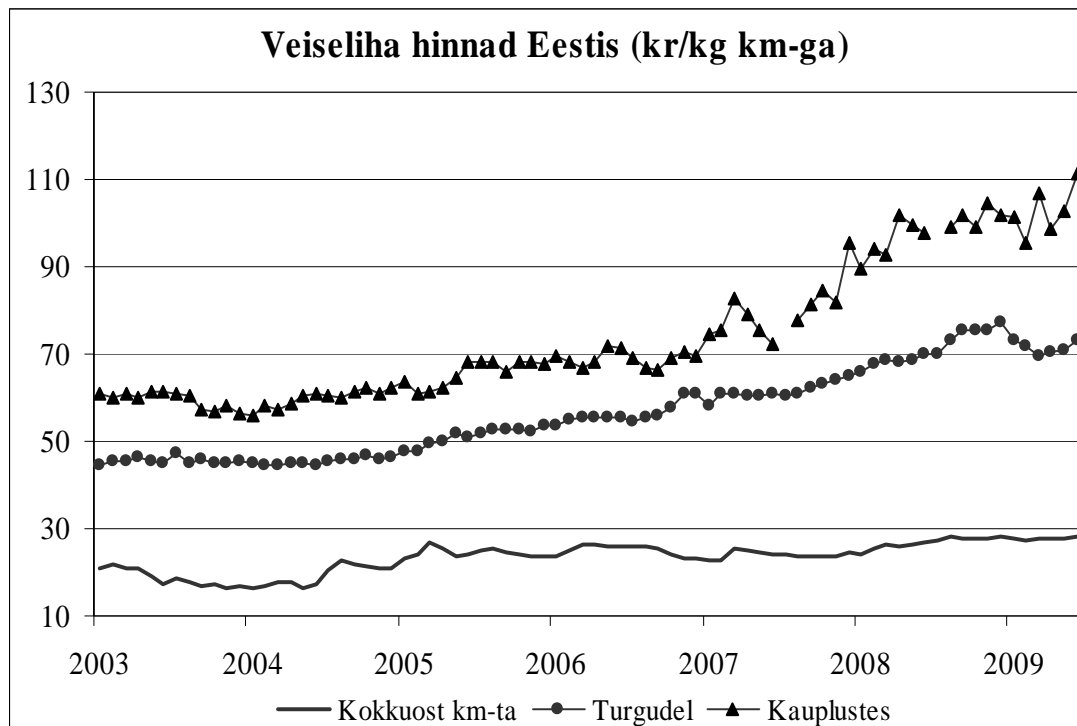
Veiseliha kvaliteedi paranemine ja liha tootmise vähenemine on tõstnud ka veiseliha jaehinda Eesti kauplustes. Jaehinna tõus on olnud kiirem kui kokkuostuhinna muutumine ning jaehind ei ole olnud nii stabiilne kui kokkuostuhind – kõikumised kuude lõikes on olnud suuremad. Selle aasta I poolaastal võis täheldada jätkuvat hinnatõusu. Kui 2008. aasta I poolaastal maksis kilogramm veiseliha keskmiselt 95.74 kr/kg, siis sellel aastal on keskmine hind tõusnud 102.36 kr/kg-le. Hinnatõusu vedas kondita pehme liha, mille keskmine poolaasta hind kerkis mullusega võrreldes 10,4%, liikudes 109.99 kr/kg-lt 2008. aasta I poolaastal 121.38 kr/kg-le sel aastal. Kondiga liha odavnes samal ajal 6,5%. Eelmisel aastal oli kondiga liha keskmine poolaasta hind 60.23 kr/kg, mis sel aastal kukkus 56.30 kr/kg-le.

Turgudel oli veiseliha keskmine jaehind jaanuaris 73.09 kr/kg. Järgneva kolme kuuga kukkus hind 4,5%, kuid hakkas siis uuesti tõusma ning poolaasta viimasel kuul oli taas jaanuarikuisel

tasemel. Poolaasta keskmiseks jaehinnaks kujunes 71.46 kr/kg, mis oli 3,2% kõrgem kui aasta varem.

Kauplustes veiseliha jaehind püsis selle aasta III kvartalis II kvartali tasemel, langedes vaid 0,9%. Turgudel oli veiseliha III kvartali keskmine hind 4,0% kõrgem II kvartali hinnast.

Joonis 15

Allikas: EKI

Lambalihaturul sel aastal olulisi muutusi ei ole toimunud ning Eesti lambakasvatajaid kimbutavad probleemid on lahenduseta. Endiselt on lambaliha tarbimine kogu Eesti lihatarbimises väikseima osakaaluga. Kuigi lammaste arvukus on viimastel aastatel jõudsalt kasvanud, ei ole enam kui pooltes maakondades tapamaju, kus oleks võimalik lambaid tappa. Olemasolevate tapamajade võimsused on aga äärmiselt piiratud. Lambakasvatajatel on raske leida elusloomi kokkuostvaid tapamaju. Suuremates lihatööstusettevõtetes puuduvad liinid lammaste töötlemiseks. Teisalt puudub neil ka lammaste kokkuostu sesoonsusest tulenevalt elav huvi lambaliha ja lambalihatoodete tootmise vastu. Seetõttu on lammaste kokkuost jätkuvalt lünklik ning kokkuostetud kogused marginaalsed. Sel aastal on taas lammaste kokkuostuga alustanud Saaremaa Lihatööstus, kuid töödeldud kogused on vähemalt esialgu seal väga väikesed. Statistikaameti esialgsetel andmetel osteti selle aasta I poolaastal kokku 21,6 tonni lamba- ja kitseliha. Seda oli 14,3% ehk 3,6 tonni võrra vähem kui mullu samal ajal. Kokkuostuhind on 2009. aasta I poolaastal kõikunud 34-38 kr/kg vahel. Kui jaanuaris osteti lambaid kokku hinnaga 34.44 kr/kg, siis juunis tõusis hind 35.80 kr/kg-ni. Kõrgeim oli aga hind sel aastal mais, kui lammaste ostul maksti 37.83 kr/kg. Keskmine kokkuostuhind on aastaga tõusnud 3,1%.

Vaatamata sellele, et nõudlus lambaliha järele tarbijate seas aasta-aastalt tasapisi kasvab, on see teiste lihaliikidega võrreldes endiselt väga väike. Pakkumise vähesuse kõrval pidurdab nõudluse kasvu ka lambaliha kõrge hind. Endiselt napib kodumaist lambaliha, tarbijatele

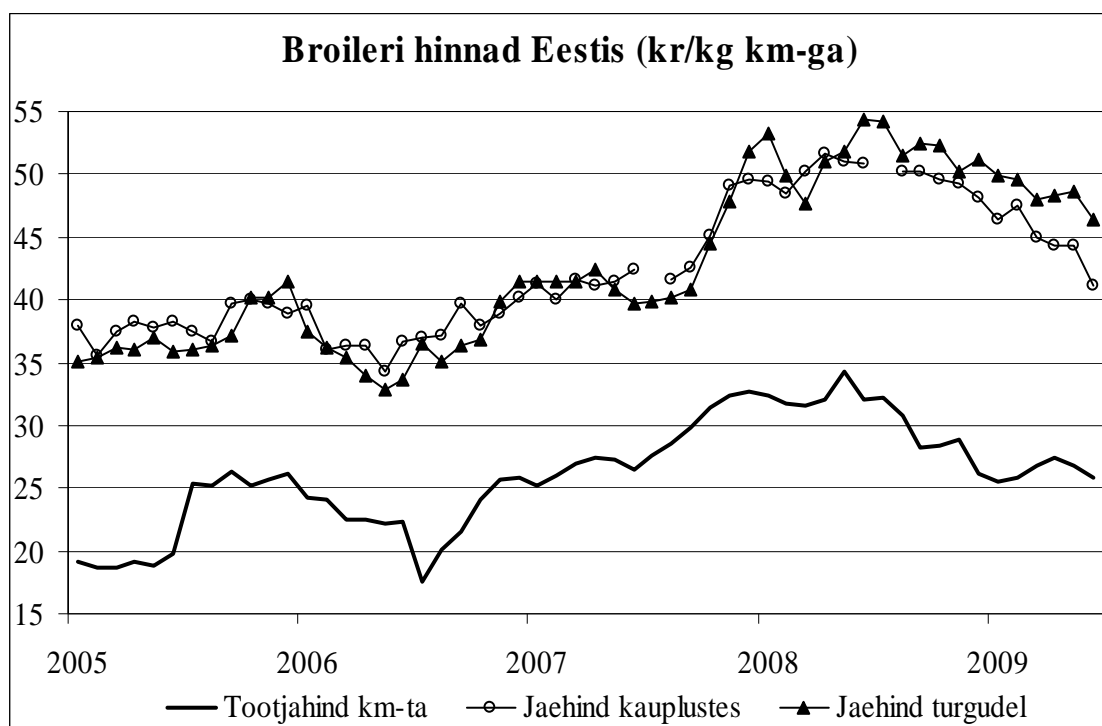
pakutav on valdavalt imporditud liha, mida selle aasta I poolaastal toodi põhiliselt Soomest, Saksamaalt, Iirimaalt ja Taanist. Impordihind langes 2009. aasta I poolaastal mullusega võrreldes 3,4%. Lambaliha keskmine jaehind, mis tavatarbija jaoks oli niigi tavalult kõrge, tõusis aastaga kauplustes 3,4%, turgudel hind langes 3,3%. Kahe aastaga on lambaliha jaehind tõusnud kauplustes 23,2% ning turgudel 10,8%.

Käesoleva aasta III kvartalis kasvas sügisele omaselt lammaste kokkuost ning alanes ka kokkuostuhind, kuid lambaliha jaehinna tõus jätkus.

Linnuliha keskmine tootjahind, mis 2007. aasta teises pooles ja 2008. aasta alguses tootmiskulude kasvu tõttu (söödahindade tõus) hoogsalt tõusis, on selle aasta alguses uuesti langenud 2007. aasta alguse tasemele. Hinnalanguse juures on olulist rolli mänginud nii taas langenud söödahinnad kui ka majandussurutus, mis sunnib tootjaid hindu langetama. 2009. aasta I poolaasta keskmine broileri tootjahind oli Eestis 26.23 kr/kg, aasta tagasi oli see 32.18 kr/kg. Seega aastaga on hind langenud 18,5% ning jõudnud jälle 2007. aasta I poolaasta tasemele (26.45 kr/kg). Käesoleva aasta III kvartalis linnuliha tootjahind Eestis selle aasta varasemate kuudega võrreldes veidi tõusis.

Eesti linnuliha keskmine tootjahind (26.23 kr/kg) oli I poolaastal EL-i keskmise hinnast (27.28 kr/kg) 3,8% madalam. EL-i linnuliha kõrge tootjahinna taga on tarbijaskonna nõudluse kasv linnuliha järele ning eksporditurgude laienemine. Eestis on linnuliha tootjad üle saanud vahepealsetel aastatel kimbutanud raskustest ning linnuliha tootmismahud on taastatud. Kodumaine toodang on osaliselt tagasi võitnud vahepealsetel aastatel kaotatud turuosa, mida peegeldab ka see, et kana- ja kukeliha impordikogused jäid sel aastal mullusele tasemele. Kana- ja kukeliha

Joonis 16

ekspordikogused aga kasvasid mullusega võrreldes 38,6%. Praeguses majandussituatsioonis tarbijaskonna sissetulekute vähenedes on taas suurenenud naturaalse linnuliha turuosa. Hinnatundliku tarbija jaoks on praegu varasemast vähem oluline linnulihast valmis- ja pooltoodete sortiment.

Kodumaise broileri jaehind turgudel oli selle aasta jaanuaris keskmiselt 49.58 kr/kg, mis oli mulluse jaanuari tasemel. Veebruaris hakkas hind langema ning kahe languskuuga odavnes broiler 1,9%. Aprillis ja mais küll hind korraks tõusis, kuid juunis langes taas. Poolaasta viimasel kuul oli hind 6,9% ehk 3.46 kr/kg võrra madalam kui jaanuaris. Aastavõrdluses oli broiler turgudel käesoleva aasta juunis 14,7% odavam. Importbroiler oli juunis turgudel 22,4% ehk 10.39 kr/kg võrra odavam kui kohalik toodang.

Selle aasta jaanuaris maksis kodumaise broileriliha kilo kauplustes keskmiselt 46.34 krooni ning see oli 6,2% odavam kui aasta tagasi. Juuni lõpuks oli hind langenud 41.21 kr/kg-ni, olles 11,1% madalam jaanuarikuisest hinnast ja 19,0% madalam eelmise aasta juunikuise tase-
mest. Tähelepanu väärrib see, et eelmise aasta maikuust alates on püsinud kodumaise broileri keskmine jaehind turgudel kõrgem kui kauplustes. Selle aasta I poolaastal oli broiler kauplustes ligi 8% odavam kui turgudel.

Liha ja lihatoodete siseturumaht

Eesti liha ja lihatoodete **siseturu maht** oli 2009. aasta I poolaastal arvestuste järgi 42,6 tuhat tonni. Võrreldes mullusega on siseturu maht vähenenud 3,6 tuhande tonni võrra. Vähenemine on toimunud eelkõige elanikkonna vähenemise tõttu, kuid ka liha tarbimine inimese kohta jäi eelmise aastaga võrreldes 2,8 kg võrra väiksemaks. Kodumaine toodang kattis 83% kogu siseturu vajadusest, kuid osa sellest eksporditi. Kogu siseturu mahust on selle aasta I poolaastal imporditud liha ja lihasaaduste osakaal ligi 59%. Aastaga on siseturu **isevarustatuse** võime küll suurenenud 6%-punkti võrra, kuid elusloomade, liha ja lihatoodete ekspordi kasvu tõttu on kodumaise liha osakaal siseturul vähenenud 3%-punkti võrra.

Euroopa Liidu ja maailma lihaturg

Viimase kümne aasta jooksul on maailma lihaturg kõikide lihaliikide osas suurenenud. Suurenev rahvaarv, majanduse areng ning kasvavad elanikkonna sissetulekud just arenevates riikides (Hiina) on suurendanud kõikide lihaliikide tarbimist. Liha tarbimine on kasvanud 1999. aasta 225 miljonilt tonnilt 266 miljonile tonnile 2007. aastal, kasvades keskmiselt 2,1% aastas. Üldisest lihaturu arengu trendist ainsa erandina võiks märkida sealihatootmise ja ka tarbimise vähenemist 2007. aastal, mille põhjuseks oli Hiinas puhkenud taud ning selle tagajärjel tekkinud märkimisväärne puudujääk sealihatootmises. Nagu varasematel perioodidelgi lihasektoris, kus reeglina varud on piiratud tähtsusega, kohandus tootmine püsivalt kasvava nõudlusega. Üldjuhul mingis piirkonnas (riigis) nõudluse kasv kaeti suure osas selle piirkonna (riigi)

tootmise kasvuga. Kuid viimasel kümnendil on olulist osa maailma lihaturu laienemisel mänginud ka mõningate suurte tootjate (Brasiilia) orientatsioon ekspordi suurendamisele.

2008. aasta I poolaastal oli maailma lihaturg tugevasti mõjutatud tootmiskulude märkimisväärselt tõusust, mille tõi kaasa hindade tõus tarbekaupade turul. Kõrgetest nafta ja teravilja hindadest tulenenud energia ja sööda hindade kasv koos piiratud liha hindade tõusuga seadsid tugeva surve alla lihatootjate kasumimarginaalid. 2008. aasta viimases kvartalis küll hinnad langesid, kuid puhkenud ülemaailmne finants- ja majanduskriis vähendasid nõudlust liha järele ning liha hind maailmaturul alanes. Vaatamata süngele turuolukorrale saavutas liha tootmine ja tarbimine 2008. aastal maailmas rekordilise taseme (272 miljonit tonni), milleni aitas jõuda eelkõige linnulihaturu kiire areng ning maailma suurima sealihaturu (Hiina) osaline taastumine pärast 2007. aastal puhkenud epideemiat.

Maailma **veiseliha** turg kavas aastatel 1999-2007 tagasihoidlikult, põhjuseks mitmed BSE-puhangud ning selle leviku hirmus tarbimise vähenemine, iseäranis EL-is perioodi algul. Viimastel aastatel on tarbimine siiski taastunud. Maailma mastaabis kasvas veiseliha tarbimine ja tootmine ligi 59 miljonilt tonnilt 1999. aastal 65 miljonile tonnile 2007. aastal, kasvades aastas keskmiselt 1,1%. Arenenud riikides veiseliha tarbimise kasv peatus (USA-s 0,4% aastas, EL-is ei suurenenud), kuid arenguriikides täheldati korralikku kasvu (Hiinas +2,4%, Brasiilias 1,9%, Argentiinas 1,5% aastas). Venemaal veiseliha tarbimine ei suurenenud.

Veiseliha tootmine suurenes märkimisväärselt Brasiilias (+4,9% aastas), kellele järgnesid Hiina (+2,5%), Mehhiko (+2,2%), Argentiina (2,1%) ja Austraalia (+1,1%). Samal ajal USA-s vähenes veiseliha tootmine 0,4% ja Euroopa Liidus 0,8% aastas, kusjuures viimasest on saanud oluline veiseliha importija.

2009. aastal majanduslangusest tulenenud tarbimise kasvu peatumisest hoolimata peaks kõigi eelduste kohaselt aastatel 2009-2018 jätkuma väike tõus nii veiseliha tootmises kui ka tarbimises. Prognooside kohaselt peaks nii tootmine kui ka tarbimine kasvama 65 miljonilt tonnilt 2009. aastal 74 miljonile tonnile 2018. aastal. Oodatav aastane juurdekasv 1,3% on isegi veidi suurem kui möödunud kümnendil. Veiseliha tarbimise kasvu taga peaks endiselt olema põhiliselt Hiina, kus loodetakse tarbimise kasvu 2,6% aastas, aga ka Brasiilia (+2,0%) ja Mehhiko (+2,4%). Ka veiseliha tootmine peaks lähema kümnendi jooksul enam kasvama Brasiilias (+2,9%) ja Hiinas (+2,6%). USA-s peaks veiseliha tootmise vähenemine peatuma ning pöörduma uuesti kasvule. Seevastu prognooside kohaselt jätkub Euroopa Liidus veiseliha toodangu vähenemine.

Veiseliha hinna arengut näevad OECD-FAO ja FAPRI erinevalt. FAPRI ei näe majanduslanguse tugevat mõju veiseliha hinnale ning usub, et pärast väikest langust 2009. aastal peaks hind püsivalt tõusma ning stabiliseeruma kümnendi teises pooles. 2018. aastal peaks FAPRI spetsialistide arvates veiseliha hind olema 31% kõrgem eelmise kümnendi hinnast. OECD-FAO arvates veiseliha hind 2009. aastal 2008. aastaga võrreldes langeb. Vähenenud nõudlus langetab hinda ka 2010 ja 2011. aastal. Alates 2012. aastast peaks veiseliha hind mõnevõrra tõusma ning saavutab 2018. aastal taseme, mis on 16% kõrgem kui keskmine hind aastatel 1999-2007, kuid madalam kui 2008. aastal.

Ajendatuna kõrgetest piima ja veiseliha hindadest suurenes veisekari EL-is nii 2007. kui ka 2008. aastal. Rekordilise veiste arvukuseni jõuti 2008. aasta lõpus. Tapmiste arvu vähenemine ning piiratud import Brasiiliast kahandasid 2008. aastal veiseliha pakkumist, mis vähenes aastaga ligi 265 tuhande tonni võrra. Vaatamata aga vähenenud pakkumisele kasvas veiseliha eksport EL-ist, eeskätt rahuldumaks just kasvanud nõudlust Venemaal ja Šveitsis. Veiseliha eksport kasvas 140 tuhandelt tonnilt 2007. aastal 200 tuhandele tonnile 2008. aastal. Kõrged veiseliha hinnad on aga olulisel määral vähendanud tarbimist terves Euroopa Liidus.

Tabel 23

Veiseliha tootmine 5 suurema osakaaluga EL liikmesriigis (tuh t)

	2007	2008	2009
Prantsusmaa	1 496	1 480	1 490
Saksamaa	1 185	1 220	1 195
Itaalia	1 123	1 065	1 050
Suurbritannia	882	867	850
Hispaania	643	670	650

Allikas: USDA

Tabel 24

Veiseliha tarbimine 5 suurema osakaaluga EL liikmesriigis (tuh t)

	2007	2008	2009
Prantsusmaa	1 629	1 593	1 585
Itaalia	1 452	1 380	1 370
Suurbritannia	1 371	1 334	1 310
Saksamaa	1 016	1 010	1 000
Hispaania	670	660	650

Allikas: USDA

Langenud piima hind ning suhteliselt kõrge veiseliha hind peaksid 2009. aastal veiste tapmiste arvu kasvatama. Sel aastal peaks uuesti jätkuma ka vahepeal katkenud veiste arvukuse vähenemine. Veiseliha tootmise kasv ning suurenev import kasvatavad ka veiseliha pakkumist EL-i siseturul soosides nii kohalikku tarbimist. Turuanalüütikute arvates praegune majandussituatsioon veiseliha eksporti EL-ist ei soosi ning 2009. aastal peaks see eeldatavasti vähenema. EL-i siseturul veiseliha pakkumise kasvust tulenevalt peaks alanema ka veiseliha hind, mis omakorda peaks turgutama tarbimise kasvu.

Aastatel 1999-2007 kasvas oluliselt maailma **sealihaturu** maht. Sealiha tarbimine ja tootmine kasvasid 89 miljonilt tonnilt 1999. aastal 99 miljonile tonnile 2007. aastal, seega aastast kasvas maht 1,3%. 2007. aastal aga tabas Hiinat – maailma suurimat sealihaturgu – sigade taud, mis vähendas sealiha tootmist Hiinas ning ka maailmas tervikuna. Hiinas vähenes tootmine 2007. aastal 2006. aastaga võrreldes 10%, vastavalt tootmise vähenemisele vähenes ka tarbimine ning sealiha kallines märkimisväärselt. Sellele vaatamata suurenes sealiha tarbimine Hiinas aastatel 1999-2007 keskmiselt 1% aastas.

Teistel olulistel turgudel oli aastane sealiha tarbimise kasvutempo märkimisväärne. Nii kasvas eelmisel kümnendil tarbimine Venemaal 3,7%, Brasiilias 4,6% ja Mehhikos 5,2% samal ajal kui Euroopa Liidus, USA-s ja Jaapanis olulist tarbimise kasvu ei täheldatud.

Sealiha tootmiskaht EL-is oluliselt ei muutunud, USA-s täheldati tootmise suurenemist keskmiselt 1,4% aastas. Brasiilia ja Kanada laiendasid oma sealiha tootmist oluliselt kiiremini – vastavalt 7,0% ja 2,6% keskmiselt aastas.

Aastatel 2009-2018 peaks sealiha tarbimine ja tootmine maailmas jätkuvalt kasvama keskmiselt 1,8% aastas. 2009. aastal on oodatav tarbimine ja tootmine ligi 102 miljonit tonni, mis 2018. aastaks peaks suurenema 120 miljoni tonnini. Põhilise sealiha tootmise ja tarbimise kasvu allikas on ka järgmisel kümnendil Hiina, kuid ka Brasiilia ja Venemaa. Sealiha sektor peaks tasapisi kasvama ka EL-is ja USA-s.

OECD-FAO ja FAPRI hinnaprognosid on majanduskriisi mõju tugevuse hindamisest tulenevalt taas veidi erinevad. Samal ajal, kui FAPRI näeb 2009. ja 2010. aastal sealiha hinna märkimisväärset tõusu, siis OECD-FAO prognoosib hinna langust. 2010. aastast edasi aga liiguvad mõlema institutsiooni prognoositud hinnad paralleelselt, kuid oluliselt erinevatel tasemetel. 2018. aastal peaks FAPRI nägemuse kohaselt sealiha hind olema 26% kõrgem ning OECD-FAO arvates 21% kõrgem kui 1999-2007. aastatel keskmiselt.

2007. aastal küündis **sealiha** toodang **EL-is** ligi 22,9 miljonile tonnile. Tapmist arvu vähenemine viis sealiha toodangu 2008. aastal 22,5 miljonile tonnile. 2009. aastal peaks tootmine veelgi vähenema ning langema 22,1 miljoni tonnini, mis on aga oluliselt enam kui 2000-2006. aastate keskmine. Sealiha tootmine peaks märkimisväärselt vähenema Poolas, Hispaanias, Ungaris ja Taanis. Sealiha eksport EL-ist kasvas 2008. aastal rekordiliselt ning ulatus 1,7 miljoni tonnini. Enam kasvas eksport Venemaale, Ukrainasse ja Hiinasse. Tapmist arvu vähenemise ning laovarude kahanemise tõttu 2008. aasta jooksul pingestus ka sealiha pakkumine. Pakkumise jätkuvat vähenemist on oodata ka 2009. aastal, mistõttu on ka vähe usutav, et Euroopa Komisjon rakendaks sel aastal meetmeid sealihaturu toetuseks. Eeldatavasti väheneb majanduskriisi tingimustes ka sealiha eksport.

EL-i siseturul on sealiha hind tõusnud, mistõttu on arvata, et väheneb ka tarbimine ja seda eelkõige uutes liikmesriikides.

Eelmise kümne aasta vältel oli maailmas kõige dünaamilisem **linnuliha** sektor, kus nii tootmine kui tarbimine kasvasid teistest lihaliikidest enam. Linnuliha tarbimine ja tootmine kasvasid maailmas 66 miljonilt tonnilt 1999. aastal 90 miljonile tonnile 2007. aastal, kasvades aastas keskmiselt 3,9%. Selline kasv saavutati vaatamata korduvalt rakendatud piirkondlikele kaubanduspiirangutele ning tarbijate seas levinud hirmule linnuliha tarbimise ees, mille põhjustasid erinevad haiguspuhangud. Linnuliha tarbimine kasvas hüppeliselt mitte ainult arengumaades, vaid see oli ainus lihaliik, mille tarbimine kasvas märkimisväärselt ka arenenud riikides. Seetõttu jagunes linnuliha tarbimise kasv ka riikide vahel oluliselt ühtlasemalt, kui veise- ja sealiha puhul. India andis globaalsest linnuliha tarbimise kasvust 12,7%, Venemaa 6,8%, Mehhiko 6,2% ja Brasiilia 5,5%.

Linnuliha tootmises saavutas kõige suurema kasvu Brasiilia (+8,4% aastas). Nii USA-s, Hiinas kui ka EL-is, kes on samuti olulised linnuliha tootjad, oli toodangu kasv väiksem. Suur lõhe

Brasiilia linnuliha tootmise ja kohaliku tarbimise vahel annab tunnistust selle riigi ekspordimahtude suurest arengust. Aastatel 1999-2007 kasvas Brasiilia linnuliha eksport keskmiselt 19,5% aastas. 2004. aastast alates võib maailma juhtivaks linnuliha eksportijaks pidada USA asemel Brasiiliat.

Järgmiseks kümneks aastaks prognoositakse linnuliha turu jahtumist ning kasv peaks alanema 2,3%-ni aastas. Eeldatavasti jõuab tootmine ja tarbimine 2009. aastal 98 miljoni tonni piirini ning kasvab 2018. aastaks 120 miljoni tonnini. Linnuliha tarbimine peaks kasvama pea kõikjal terves maailmas. Reeglina on kasv kiirem arenguriikides, kuigi veidi aeglasem kui eelmisel kümnendil. Linnuliha tootmise kasv Brasiilias peaks aeglustuma, olles keskmiselt 4% aastas. Nii peaks 2018. aastaks juhtivateks linnuliha tootjateks maailmas tõusma taas USA ja Hiina.

Linnuliha hinna prognoosimisel lahknevad taas OECD-FAO ja FAPRI nägemused. Kui FAPRI näeb hindu tõusvat kogu järgneva kümnendi vältel, siis OECD-FAO prognoosib aastateks 2010 ja 2011 hinna langust, mis edasistel aastatel peaks tasapisi tõusma. FAPRI prognoosib 2018. aastaks linnuliha hinna tõusu 41% kõrgemale, OECD-FAO aga vaid 23% kõrgemale 1999-2007. aasta keskmisest hinnatasemest.

Lihaturu arengute peegeldusi ajakirjanduses

Maailmaturg

Käesoleva aasta juulis suurenes **USA**-s külmutatud sealiha laoseis rekordtasemeni. Varud on suurenenud seagripiohust tingitud oluliselt vähenenud ekspordi ning maailmamajanduse maldaiseis tõttu. Varude kuhjumine alandab USA-s sealiha hindu, mistõttu USA seakasvatajate majanduslik olukord on praegu kehv. Olukorra lahendamiseks ning hindade tõusuks tuleks analüütikute arvates lähema poole aasta jooksul sigade arvu vähendada 5%.

Samas on grupp seakasvatajaid käima lükanud vabatahtliku emiste kokkuostuprogrammi, mille idee on laenatud piimatootjailt. Seakasvatajad maksavad selle programmi raames ühtsesse fondi 20 dollarit emise kohta ning fondist makstakse raha edasi neile, kes oksjonil emise ära ostavad ja tootmisest kõrvaldavad.

Kanada seakasvatajatel on praegu väga rasked ajad. Seagripi tõttu on riigile seatud impordi piirangud, mistõttu Kanada ei saa enam endises mahus sealiha eksportida. Samuti on USA sisse viinud liha päritolu märgistamise süsteemi. Seetõttu on ka Kanadas kavas vähendada sigade arvu riigis. 2008. aastal kasvatati Kanadas üles 32 mln siga, 2009. aastal plaanitakse seda vähendada 29 mln seale. Valitsuse abipaketi raames plaanitakse Kanada seakasvatajatele maksta tootmise lõpetamise toetust ligikaudu 761 mln krooni kolme aasta jooksul. Lisaks rakendatakse krediidigarantiisid ning viiakse läbi sealiha tarbimist toetav kampaania. Sellise toetuspaketiga on seakasvatajad üldiselt rahul ning loodavad, et 2014. aastaks väheneb Kanada sealiha toodang 26 mln seani.

Lõuna-Venemaal on ligi 1 mln siga sigade aafrika katku nakatumise riskitsoonis. Venemaa Põllumajandusministeerium kaalub seakasvatuste sulgemist ohupiirkonnas. Kui katk levib,

võib see kaasa tuua suurele osale kaasajastatud seakasvatustele suuri kahjusid ning ligi 50 tuhande tonni liha raiskuminekut.

Euroopa Liit

Euroopa Liit sõlmis hiljuti vabakaubandusleppe Lõuna-Koreaga, mis peaks jõustuma 2010. aasta II poolaastal. See avab EL-i ettevõtete jaoks uue suure ekspordituru. Eriti kasulikuks võib see kujuneda EL-i põllumajandustootjatele, sest Lõuna-Korea on nt suur sealihä imporditõr. Seni on suur osa sinna imporditud sealihast pärit USA-st.

2008. aastal suurenes **Soomes** lihatarbimine 76,7 kiloni elaniku kohta aastas, mida on 0,5 kg võrra enam kui eelmisel aastal. Linnuliha tarbimine suurenes aastaga 0,9 kg võrra ning esmakordselt ületas linnuliha tarbimiskogus veiseliha tarbimise. 2008. aastal tarbiti Soomes sealihä 35,3 kg, linnuliha 18,5 kg ja veiseliha 18,2 kg elaniku kohta aastas. Lisaks tarbiti ka metsloomaliha ning subprodukte.

Taani ekspertide prognoosi kohaselt on 2010. aasta keskmine sigade kokkuostuhind Taanis 19.82 EEK/kg. See on 74 senti/kg enam kui 2009. aastal. Tulemus ei ole seakasvatajaid rahuldav, kuid sealihä nõudlus on langenud nii EL-is kui ka rahvusvahelisel turul. Vähenenud nõudlus sealihä järele viis 2009. aastal sigade kokkuostuhinna langusse ning seda vaatamata sellele, et EL-is on sealihä pakkumine vähenenud.

Taanlaste sigade kokkuostuhinna prognoosid 2010. aastaks:

I kvartal	18.38 EEK/kg
II kvartal	19.95 EEK/kg
III kvartal	21.00 EEK/kg
IV kvartal	19.95 EEK/kg

Viimaste aastate keskmised sigade kokkuostuhinnad on olnud järgmised:

2008	19.09 EEK/kg
2007	17.64 EEK/kg
2006	19.36 EEK/kg
2005	18.31 EEK/kg

Taani seakasvatajate arvates on nad viimase aastaga kaotanud ligikaudu 2,5 mlrd Eesti krooni Taani tapamajade vähese konkurentsivõime tõttu. Konkurentsivõime nõrkust näitab seakasvatajatele hind, mida Taani tapamajad sigade eest tootjatele maksavad ning pidevalt suurenev elussigade eksport Saksamaale. Taani tapamajade kehva konkurentsivõime põhjuseks peetakse suuri palgakulusid, mis on seal üle 2 korra kõrgemad kui Saksamaa tapamajades.

Taani tapamajad teenivad lisaks lihamüügile ka subproduktide müügist miljardeid. Mitmeid subprodukte ei saadeta lihtsalt hävitamisele, vaid müüakse delikatessidena Hiina, Mehhikosse ja mitmetesse Aafrika riikidesse. Kui 1998. aastal eksporditi sigade subprodukte Taanist 2,7 mlrd Eesti krooni eest, siis eelmisel aastal juba 4,8 mlrd Eesti krooni eest. Teatud subproduktide kilohinnad on väga kõrged. Nt Hiina müüakse delikatessina seakõrvu.

2009. aasta I poolaastal on Taanis eksporditud 18% vähem sealiha kui aasta tagasi. Seda põhjusel, et sigu on vähem kokku ostetud. Seevastu Saksamaalt on sigade eksport suurenenud aastatagusega võrreldes 13% ning Saksamaa võttis Taanilt üle maailma suuruselt teise sealihaga eksporditööri tiitli. Suurim on USA.

Taanis müüakse 20% sealihast ning 65% veiselihast hakklihana. Hakkliha on taanlaste seas väga populaarne.

Rahvusvaheline konkurents

HK Scan HK Scan püüab 469 mln Eesti krooni väärtuses kulusid kokku hoida sellega, et korraldab oma tapategevuse Rootsis ümber. See tähendab, et koondatakse 400 töötajat tootmisüksustest Skaras ja Uppsalas ning HK Scan tütarettevõttest Kreatina AS. Skaras plaanitakse tapategevust oluliselt vähendada ning veise- ja lambaliha tapmine ja konditustamine tsentraliseeritakse Linköpingisse. Sigade tapmine hakkab edaspidi toimuma põhiliselt Kristianstadis ning vähem Skaras. Osa säästetud rahast (ligi 190 mln Eesti kr) investeeritakse oma Rootsi ettevõttesse. Skaras plaanitakse edaspidi hakata tootma Mc Donaldsi jaoks lihakotlette.

HK Scan ehitab Linköpingisse uue jaotuskeskuse ning hakkab transpordi osas tegema koostööd logistikaettevõttega Bring Frigoscandia, kes on kindlal temperatuuril transporditavate toiduainete vedamise ekspert.

Rootsi lindude tapamaja **Kronfågel** sulgeb Kristianstadis tehase ning sellega jääb tööta 230 töötajat. Samal ajal viiakse tegevused üle teise tapamajja Vallas, mis asub Stockholmist edelas. Kevadel oli Kronfågelil probleeme toodetest leitud klaasitükkidega ning palju tooteid tuli turult tagasi kutsuda.

Kõik **Danish Crowni** tapamajad tarnivad üheteistkümmele biogaasi tootmisüksusele biomassi, millest toodetakse nii soojust kui elektrit. Viimasel majandusaastal toodeti sellest biomassist ligi 3,3 mln m³ biogaasi, mis vastab ligi 800 majapidamise aastasele soojavajadusele.

Detsembris sulgeb Danish Crowni omanduses olev Tulip ühe oma tehastest Randersis Taanis ning 170 inimest koondatakse. See on osa ettevõtte efektiivsuse tõstmise programmist, mille käigus on plaan sulgeda 2 tehast.

Tican võttis septembris 25-30 töötajat juurde. Neist pooled hakkavad jõuludeks sinke valmistama ning samuti suurendati tapavõimsusi. Ettevõtte näeb, et madalamad sööda hinnad võiksid seakasvatavate huvi tootmise vastu taas suurendada ning seetõttu on tapavõimsusi juurde vaja. Kogu Ticani töötajate arv on aga endiselt 120 võrra aastatagusest väiksem.

2009. aasta aprillis lõppenud majandusaastal sai USA **Smithfield** 2,3 mlrd krooni kahjumit. Eelmise majandusaasta kasum oli 1,4 mlrd krooni. Müügikäive suurenes viimasel majandusaastal 10% ning eksport oli rekordiline, kuid

suurt kahjumit saadi rekordiliselt kõrgetest söödahindadest. See oli ettevõttele viimase 30 aasta kõige kehvem aasta. 40-st tootmisüksusest suleti 2009. aastal 6, tänu millele loodetakse järgmisel ja ülejäämisel aastal uuesti kasumisse jõuda.

Brasiilias tekkis kahe suure (lindude ja sigade) tapamajaettevõtte Perdigao ja Sadia ühinemisel maailma suurim tapamajaettevõtte **Brasil Foods**. Uue ettevõtte kogu aastane müügikäive on nüüd ligikaudu 126 mlrd EEK-i. Brasiilia eksportis 2008. aastal 3,6 mln tonni linnuliha ning pool sellest tuli Brasil Foods'i ettevõtelt. Lisaks kodulindude ja sigade tapmisele tegeleb ettevõtte ka põllumajandustootjaile sööda tarnimisega. Eelmisel aastal ostsid Perdigao ja Sadia kokku 8 mln tonni maisi ja 5 mln tonni soja, mis moodustab viiendiku soja kogutoodangust Brasiilias. Ettevõtete liitumine on kohalikul konkurentsiametilt saanud heakskiidu.

Kokkuvõte

Numuveiste arvu suurenemine peatas 2009. aasta I poolaastal (30. juuni seisuga) Eestis veiste arvukuse vähenemise. Kuid tuleb tõdeda, et lehmade arv vähenes varasemate aastatega võrreldavas tempos ning langes esmakordselt alla 100 tuhande pea. Munalindude karja taastumine pärast taudi 2007. aastal kasvatatud kodulindude arvukust. Seakari suurenes aastaga 1,7%.

Tapaloomade ja -lindude **eluskaal** oli selle aasta I poolaastal mõnevõrra väiksem kui aasta tagasi ja seda just veiste ja sigade tapamassi vähenemise tõttu. Lindude tapamassi suurenes aastaga pea viiendiku võrra. Põrsaste arvu 3,1%-line suurenemine selle aasta I poolaastal peaks võimaldama sealihatootmist järgnevatel kuudel suurendada. Kiiresti kasvav elussigade väljavedu aga tõenäoliselt kogu juurdekasvu kohalikule turule ei jäta. Vasikate sündivus on vähenenud 3,5%, mis lähitulevikus mõjutab ka veiselihatootmist, kuhu jõuab vähem kodumaist veiselihatootmist.

Eesti lihatööstuses kahanes **kodumaise päritoluga tooraine** kasutamine. 2009. aasta I poolaastal vähenes lihatööstustes kodumaise tooraine kasutus mullu sama perioodiga võrreldes 11,4%. Vähenes nii sigade kui ka veiste kokkuost. Kodumaist sealihatootmist kasutasid lihatööstused mullusest 13,2% ja veiselihatootmist 4,7% vähem. Kui sealihatootmist vähenes I ja II kvartalis ühtlaselt, siis veiste kokkuost vähenes II kvartalis I kvartaliga võrreldes enam.

Lihatööstussektori majandusnäitajad on üldiselt tänava I poolaastal mullusest paremad, sektor tervikuna on kasumis ning müügitulu on suurenenud. Mullusega võrreldes loomade kokkuostuhinnad oluliselt ei muutunud, küll aga tõusis nii sea- kui ka veiselihatootmist jaehind.

2008. aastal alguse saanud maailma majanduse viimase 60 aasta sügavaim kriis on oma jälje jätnud ka Eesti väliskaubanduse arengusse – vähenesid nii sisse- kui ka väljavedu. 2009. aasta kuue esimese kuuga vähenes Eestist liha ja lihasaaduste **eksport** rahas väljendatuna 17,0% ja **import** 9,6%. Statistikaameti esialgsete andmete järgi on sel aastal kasvanud valmistoodete ja vähenenud liha ja inimtoiduks kõlblike subproduktide ekspordikäive. Nii ekspordi- kui ka impordikäive vähenesid koguselise mahu vähenemise arvel, samas alanesid ka mitmete tootegruppide impordi- ja ekspordihinnad. Liha ja lihatoodete väliskaubanduse puudujääk kasvas 300,9 miljoni kroonini.

Eesti jaoks on endiselt liha ja lihatoodete peamiseks ekspordiriikideks Läti ja Leedu. Samas on märgata ka turgude laienemist ning Lätile ja Leedule on lisandunud teised kõrgema hinnatasega turud Lääne-Euroopas (Rootsi, Taani, Soome, Holland, Saksamaa). Eestist eksporditud liha ja lihasaadustest 94,5% läks Euroopa Liitu, millest omakorda 69% veeti Lätti ja Leetu. Ekspordipartneritena kasvas sel aastal mullusega võrreldes Balti riikide osatähtsus 2,2%-punkti võrra. Ekspordi vähenemine EL-i liikmesriikidesse hoidis liha ja lihatoodete kaubandusbilansi nende riikidega ka selle aasta I poolaastal negatiivsesena.

Eksporditulu kolmandatesse riikidesse on 2009. aasta I poolaastal eelmise aasta sama perioodiga võrreldes kasvanud rahalises väärtuses 23,6%. Eksporditulu Venemaale suurenes 22,3%. Venemaa kõrval on taas liha ja lihatoodete eksporditud Ukrainasse. Aasia uutest turgudest on enim kasvanud liha ja lihatoodete väljavedu Vietnami.

2008. aastal vähenes märkimisväärselt sigade arvukus terves Euroopa Liidus. Sealiha tootmise vähenemine koos samal ajal kasvanud nõudlusega sealiha importivates riikides kergitas sigade kokkuostuhinna viimase seitsme aasta kõrgeimale tasemele. 2009. aastal kõrge kokkuostuhind püsima ei jäänud. Euroopat tabanud finantskriis, langetas ka sigade kokkuostuhinna aasta kahe esimese kuuga tavapärasele tasemele. EL-i keskmised sealiha kokkuostuhinnad kõikusid I poolaastal 21-23 kr/kg vahel.

Eesti sealihaturul on sigade kokkuostuhind sel aastal liikunud üsna sarnaselt Euroopa Liidu keskmise ja Taani hinna liikumistele. Kuue kuu nuumsigade (SEURO) keskmine kokkuostuhind oli sel aastal Eestis 24.04 kr/kg, tõustes mullusega võrreldes 1,3%. Kokkuostuhinna suhteliselt kõrge tase kergitas aasta alguses ka sealiha jaehinda. Kui paljude teiste toidukaupade jaehinnad hakkasid kauplustes alates 2009. aasta algusest langema, siis liha ja lihatoodete hinnalangus algas tunduvalt hiljem ning I poolaastal olid lihatooted kauplustes aastatagusest kallimad.

2008. aastal püsinud kõrge veiseliha hind vähendas märkimisväärselt terves EL-is veiseliha tarbimist. Kuid jätkuvalt vähenenud tootmine ning piiratud import pingestavad ka 2009. aastal EL-i siseturu veiseliha varustamist, mistõttu püsivad ka hinnad endiselt kõrgel tasemel. Kuid mõjutatuna majanduse üldisest langusest ning elanikkonna ostujõu vähenemisest on hinnatase sel aastal madalam mullusest.

Eesti veiselihaturul iseloomustab käesolevat aastat äärmiselt rahulik kerge tõusuga hinnatrend. Samas veiseliha tootmine väheneb. Eelmise aasta II poolaasta algusest alates ei ole veiste kokkuostuhind oluliselt muutunud ning on kõikunud 27.50-28 kr/kg vahel. Lihaveiste kasvatuse laienemine on mõju avaldanud ka veiste keskmisele kokkuostuhinnale, mis varasemate aastate 20-30% asemel oli selle aasta alguses 10-20% madalam EL- keskmisest hinnast. Veiseliha kvaliteedi paranemine ja liha tootmise vähenemine on tõstnud aastaga 3,9% ka veiseliha jaehinda.

2009. aasta I poolaasta arvestuslik Eesti liha ja lihatoodete **siseturu maht** oli 42,6 tuhat tonni, mis jäi mullusest 3,6 tuhande tonni võrra väiksemaks. Siseturu mahu vähenemine kaasnes eelkõige elanikkonna vähenemisega, kuid esialgsete arvestuste järgi vähenes mõnevõrra ka veise- ja sealiha tarbimine elaniku kohta. Kodumaine toodang kattis aga 83% kogu siseturu vajadusest. Aastaga on siseturu **isevarustatuse** võime küll suurenenud 6%-punkti võrra, kuid elusloomade, liha ja lihatoodete ekspordi kasvu tõttu on kodumaise liha osakaal siseturul vähenenud 3%-punkti võrra.

Olukorras, kus Eesti elanikkond jätkuvalt väheneb, on siseturg otseses sõltuvuses elanikkonna ostujõust, mis aga majanduslangusest tulenevalt on vähenenud. Seega surve lihatoodete hinnalangusele siseturul jätkub.